

VAITKOS Kėstotis

Krulė paruoja Mončė muziejou Palonguo

Žemaitis menėninks Mončīs Antans (1921–1993) ėš Mončiū kaima (Darbienu valsčiaus) po Ontruojė pasaulėnė kara papoulė i Parīžio. No sava mena darbus paduovėnuojė Palongā, ė tēn dabā veik anuo varda mena muziejos. Gal apveizietė anuo skulptūras, instaliacėjės, švėlpius, kaukės, kėtuokius kūrėnius. Vo gal pamatītė ė keitamas paruosas.

Gegožės 16 dėina čė bova atėdarīta Krulė Andriejaus Tadeuša (Andrzej Tadeusz Król) ėš Varšovas paruoja „Ne/akėvaizdė rīšė“, katruos darbus atvežė Vėlniou veikōs Lėnkėjės instituts. Vo tas Krulis (žemaitėškā – Karalios...) ėr bovės Mončė muokėnīs, 1984–tās studėjavės Tarp-tautėnemė universitetė Parīziou (Cité internationale universitaire de Paris). Žiūruovā tujaus gal palīgintė anodoms skulptūras – medėnės ė gelžėnės. No paruosuo dar ėr ė Krulė nupaišītė vaizdā, ėr instaliacėjės.

Krulis dėrb ė mozėkėnius instrumentus: liutnės ėr i violončelės panašius stīgėnius. No menėninks somėslėjė „idarbitė“ ė sava skulptūras. Vėinā tuokė – „Borės“ – ons pritaisė stīga ė jau galiejė ėšgautė garsa. Vo tumet atsėrada vėsa „gamības linėjė“ – tuokėi vspakā. Jūtiūbie gal pasėklausītė, kāp poikė so tās vspakās ė kėtās stīgėnės mozėkontā grajėj. Gali gėrdietė tuokė kāp ė keltėškā mozėka, kumet kuokiuo Bretanie i miesta aikštės ėšėn vėsos būris dūdmaišėninku a

Antana Mončė mena muziejou Palonguo.

Krulė someistrautė stīgėnė.

Paruosuos atėdarimė – autuoriaus žuodis.

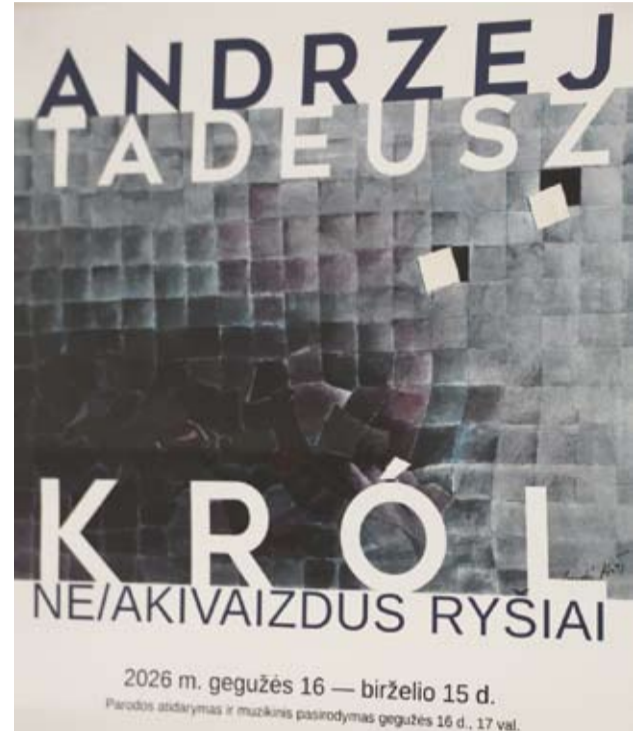
trimitėninku. Vo ras't tas ėr ėr tėkruoji Senuosės Euruopas mozėka...

Tuos mondrės mozėkėnės skulptūras vspakā – nu lėnkėškā žuodė – nu lėnkėškā žuodė „wspak“, kas reišk „ontrėp“. Krulis kvėit i mena paveizietė ėš kėtuos posės. Ėšgėrstė skulptūras, pamatītė garsū pasauli. Vo jug tas ėr ėr menū sin-

tezė, kon matuom ė Čiurlionė, ė kėtū dėdžiūju menėninku kūrībuo.

Krulė paruosuos Palonguo atėdarimė bova atlėkts performansos. Autuorios nauduojė sava vspakus, Vaičiulis Karuolis grajėjė so i violončelė panašio stīgėnio, vo Bielauskis Duonats (Duonis) švėlpava so Mončė

švėlpės. Ė čė mus't bova pėrms tuoks Krulė pruojektas so sava muokituojė mozėkuoms (Mončė švėlpius gal pamatītė muziejaus salie, vo anū pasėklausītė – muziejaus internetėnie svetainie). Klausituojė ėšgėrda f/liuksosėni koncerta, kuokė daugiau nieks nebėgėrdies. Trīs mozėkontā

2026 m. gegužės 16 – birželio 15 d.
Parodos atidarymas ir muzikinės pasirodymas gegužės 16 d., 17 val.

Mozėkėnis performansos.

Autuorios – pri sokamūju liutniu.

grajėjė ne ėš gaidū, vo nu dūšės. Tuokė posiau improvizacėjė.

Paruoja būs lig bėrželė 15–tas. No rėk paskobietė. Kāp sakė muziejaus direktuorė Turauskaitė Loreta Bėrota, ta paruada jau bova soplanouta senė, no toukart vėskon sostabdė kuovids. Vo jug ė dabā nežėnuosi – kumet kuoki karuonė gal svieta apsiestė...

Karuolis – so stīgėnio.

Vaitkaus Kėstotė nuotr.

Plungė

ŠIAME
NUMERYJE

3 psl.

Paveikslų paslaptys Plungės
viešojoje bibliotekoje

ŽEMAITĖŠKS *raštas*

Skouda Romualda Granauskė biblioteka so Skouda žemaitiu draugėjė nu 2017 metu organizoun žemaitiu kalbuos dėktanta – šimeta jau bova dešimtasis. Žemaitė ir ragėnamis muokintėis sava gimtuosės kalbuos gramatėkas.

Vo Biržu Jorgė Bielinė biblioteka gegožės 9

dėina jau pėnkta karta kvėitė rašitė biržietiu tarmies dėktanta. Šimeta dėktants bova skėrts Jorgė Bielinė 180-uosiuoms gėmėma metėniems ē Spauduos atgavėma, kalbuos ē kningas dėinā. Vo dā artie ē 2027-ėijė, Knėgnešitės metā.

Bibliotekuo bova dėktoujems biržietiu tar-

Pėnktāsis biržietiu tarmies dėktants

tautibė – dā ne vėskas. Parvės svarbiau ir gera smagaudė (tuoks žuodis bova dėktantė), truopni smagėnėnė, pruotinga galva, kėita makaulė...

Če pateikts biržietiu dėktanta teksts, vertėms i lietoviu bėndrėnė ē vertėms i žemaitiu kalba.

Dėktanta organizatuorė ē rašituojė Biržu bibliotekuo.

Dėktants Biržu bibliotekuo – „gīvā“.

mies teksts, vo dalivė toriejė anon ešverstė ēr ožrašitė bėndrėnė lietoviu kalbo. Darbus vertėna truopni kuomisėjė: rašituojė Rugilė Audėnienė (pėrmėninkė), verties Puovėls Gasiulis ē lituanistė Vlada Balbierienė.

Šimeta dėktanta rašė 14 daliviu: 10 atėjė i biblioteka, vo 4 rašė par nuotuoli. Pernās i Biržus bova atvėkės ē būrielis žemaitiu eš Plungės. Šin

karta 3 plungėškė rašė sava bibliotekuo.

Kuomisėjė nutarė, ka geriausė parašė biržietė Virginėjė Aukštikalnienė. Ontruo vėituo – kėta biržietė Jolanta Morkvėnienė. Vo „bronzā“ gava žemaitė Matevičiūtė Genovaitė eš Plateliu! Ana dėrb Plungės bibliotekuo, ana ē sokvėit plungėškius i biržietėška dėktanta. Genovaitė patvėrtėna taisiklė, ka

Kriuzelė – duovėnas eš Biržu.

PASAK VELN'S IR VAG'S

Kadum tē ain toks Biržų zen'kis Jons veselion. Jis buva glavns muzikonts ir su savim visų laikų unt kromą nešiodava muzikų. Tėp jo prietemy sutika tokį navatnų žmagelį – su didelės apušės su bašlyk unt galvas. Unt kojų branavykė užmautūs. To asab ją klaus': „Kū tujė? Kur ain'?" Muzikonts buva labė svetauns ir anaravė saka: „Ainu grajit' jaunosias pusėn, mįslij prie ta pačia nukuncit' arklia sumat. „Arklio netur', a jo pavalks meruoj' – nusišaipė naujis tavoršs. Mat kėp jam gerė smagaudė dirb, pamįslija. „A kur tujė ain'? – klaus' muzikonts. Tasėn užsidegė papirosų, kad pradės smalit' ir saka: „Ainu tēpopat' ton pačion veselion – janajė svaikatas atimt'. Mat koks šikindryskis, mįslij Jons. „A tē kėp tu jų atims'?" „Agi kė ano sučiaudes aidam par adverijų ir jei nieks nepasakys anai „unt sveikatų“, tē aš no jas ir atims' sveikatų. Jons nusigunda, ataturpst žingė, bais' baila sujemė. No nikėp negal' no ana atsigvintavot'. Klaus': „Tē kas tu toks es'?" Tas bankrutkų įsikisė už auses ir saka: „Aš ponaitis iš peklas“. Abud nuvėja veselion. Keman daug bričkų su padvadom pristatyt. Bromus prie kelią tarp apušių stov', tepos lig medžių viršūnių. Vis pamilij ir kaimas suvažiavis baliavot', smarks alasus girdžias. Stoldingtėm balčiausiom stalė užklot', lūžt no ruliadų, vinigrėtų ir kitų patrovų. Muzikonts pradėja grajit', svotė šokt' jėme. Tatulas dainų užtrauke. A panait's už pečia užlinda unt kaptūra ir lauk' kadum jaunoj' čiaudet' pradės. Ano makting merg, kėp iš pieną plauks, baisė graž'. Netol' dvilykes ano ėja pra dur's ir sučiaudeja. Staigė muzikonts sureke: „Unt sveikatas !“. Vel'nių baises' zlastis apeme, kad jaunosias sveikatas negava. Bet nečėstis koki nutika. Nutruką Jon skripkelas styg, paskio ir untr ir treč'. Tėp visas stygas nutruką. Nebegal' Jons grajit'. Vel'ns saka: „Lipk kroma, išneš' tau aran“. Neš jis Jonų, viškum nakt's, tums. Veno trebo pasiprašė nakvynės. Vel'ns klaus': „Kur man' gult'?" Jons saka: „Lįsk duono, katrų minkė bob“. Tas ir įlinda. Gaspadyne užminkė duonų ir parsizėgnoja. Rytų pakepė duonų ir vėl' parsizėgnoja, kad gerio keptų. Vel'ns nebegal' iš tas duonas išlyst'. Kėp šoka tas biesus, akurat net pečis parplyša. Vel'ns rėk', šauk' katarinkų palaidys: „Jonė kū tu padarė?". Jons susidėja sava muzikų, ir juokias: „Lėk gvolt, bo tau to bob atsivej!". Velnis visus susimarkatnij's par pleciukų, griudams, par peliūšks ir močėks, išlakė pragaran. A Jons džiauges atsikratys nečist dūš', da iš jaunųjū davanų gava, šešiagortų bačkelį. Bodai daugio nigdi nėja vokt'. A kė žmogus sučiaudėj, tē ir šindė taki mad, kad reiki sakyt' „unt sveikatų !“

Biržietiu tarmies dėktanta teksts.

PASAKA VELNIAS IR VAGIS

Kartą vaikas Jonas nuo Biržų ėjo į vestuves. Jis buvo žinomas muzikantas, todėl visą laiką su savimi ant kupros (nugaros) nešiodavosi muzikos instrumentą. Eidamas tamsoje, sutiko keistą žmogelį – su didelėmis žandenomis ir gaubtuvu ant galvos. Kojas apsiavęs nudrengtais batais. Tas asmuo jo ir klausia: „Kaip gyvenai? Kur eini?“ Muzikantas buvo bendraujantis ir išdidžiai atsakė: „Einu groti pas jaunąją, galvoju prie to paties pavogti virvę arklio pavalkams suveržti.“ „Arklio neturi, o jau pavalkus matuojasi“ – nusišaipė naujasis draugas. „Mat, kaip jam gerai protas dirba“, – pagalvojo. „O kur tu eini?“ – klausia muzikantas. Tas prisidėgė papirosą, pradėjo dūmyti ir sako: „Taip pat einu į tas pačias vestuves jaunajai atimti sveikatos“. „Štai koks netikėtas“, – pagalvojo Jonas. „O tai kaip tu ją atimsi?“ „Ogi, kai ji sučiaudės eidama pro durų staktą ir jai niekas nepasakys „į sveikatą“, tai aš iš jos ir atimsiu sveikatą“. Jonas išsigando, žengė ataturpstas, baisi baimė apėmė. Bet jau niekaip negali jo atsikratyti. Klausia: „Tai kas tu toks esi?“ Tas, susuktą tabaką užsikisęs už ausies, sako: „Aš ponaitis iš pragaro“. Abu jie nuėjo į vestuves. Kieme daug brikelių ir arklių kinkinių pristatyta. Bromas prie kelio tarp drebulių stovi ligi pat medžių viršūnių. Visa giminė ir kaimas suvažiavęs, didelis triukšmas girdisi. Balčiausiomis staltiesėmis visi stalai padengti, jie lūžta nuo vyniotinių, mišrainių ir kito skanaus maisto. Muzikantas pradeda groti, jaunikio svita ima šokti. Tetos užtraukė dainą. O ponaitis už krosnies užlindo, įlindo į angą šalia krosnies ir laukia, kada jaunoji pradės čiaudėti. Ta mergina išpūdinga, kaip iš pieno plaukusi ir labai graži. Artėjant vidurnakčiui, ji žengė pro durų staktą ir garsiai sučiaudėjo. Greitai muzikantas sušuko: „Į sveikatą!". Velnią apėmė baises' įsiūtis, kad negavo jaunosios sveikatos. Bet nutiko nelaimė. Nutrūko Jono smuiko styga, paskui antra ir trečia. Taip visos stygos. Nebegali Jonas groti. Velnias sako: „Lipk ant nugaros, išnešiu tave į lauką“. Neša jis Joną, visai naktis, tamsu. Vienoje troboje pasiprašo nakvynės. Velnias klausia: „Kur man gulti?“ Jonas sako: „Lįsk į duoną, kurią minko boba“. Tas ir įlindo. Šeiminkė užminkė duoną ir persizėgnojo. Rytė pašovė į krosnį ir vėl' persizėgnojo, kad geriau keptų. Nelabasis nebegali iš tos duonos išlįsti. Visas jėgas sukaupęs kaip šoko, net pečius plyšo. Velnias rėkia, šaukia gerklė paleidęs: „Jonai, ką tu padarei?!“ O Jonas juokias: „Lėk greičiau, nes ta boba atsiveja“. Velnias nusiminęs per daržą, griūdamas, per dirvinius žirnius, šalpusnius, spruko į pragarą. Muzikantas džiaugėsi kipšo atsikratęs, o iš jaunųjū dar ir dovanų gavo – šešių gorčių statinaite. Daugiau niekada nėjo vogti. O kai žmogus čiaudėja, tai ir šiandien toks paprotys – reikia sakyti „į sveikatą!".

Dėktanta vertėms i lietoviu bėndrėnė.

PASAKA „VEL'S Ė VAGĖS“

Kėta karta tuoks vaikas biržėškis Juonis ėjė i veselė. Ons bovės glaunos mozėkonts, ē vėn nešiuojies ont kopro sava mozėka. Patomsie ėdams ons sotėkės majedni žmuogieli – so dėdėliausiuoms žondėnuoms ē guobtovo ont galvo. Apsiaivės nudrėngtās batās. Tas žmuogielis ē klaus: „Kāp to bagiveni? Kor ėni?". Mozėkonts bova žmuogos svietaus ē so paneberėjė atsakės: „Ėno grajitė pas jaunōjė, mėsłėjo pri tuo patėis pavuogtė ē vėrvė arklė pavalkams soveržtė“. „Arklė netor, vo jau pavalkus mieroujės“, – nusišaipė naujėsis draugielis. „Matā, kuokė gera makaulė ons batoris“, – pamėsłjė. „Vo kor tamstėlė ėni?", – paklausė mozėkonts. Tas prisėdegė papiruosa, ka pasiota dūmitė ē saka: „Ėr aš ėno i ton veselė – nu jaunosės svėkata atimtė“. „No – kuoks bjaurībė“, – pamėsłjė Juonis. „No vo kāp to ton svėkata atimsi?". „Vo jug kumet ana nusėčiaudies, par doris ėdama, ē nieks anā nepasakis „i svėkata“, tumet aš ėr atimso nu anuos svėkata“. Juonis nusėgonda, jau traukies atbols, baisi baimė apjiemė. No jau nikoriou negal anou atsėkratitė. Ė klaus: „Vo kas to tuoks būsi?". Tas, ožsėkėsės bankrutkė ož ausėis, ē saka: „Aš – puonātis eš pekluos“. Ėr abodo nuejosio i ton veselė. Kėimė – daug brėku ē padvadū pristatitū. Bruoms pri kelė tarp apošiu – aukštoma solig medės. Vėsa pamėlėjė ē suoda sovažiavėn baliavuotė, dėdėliaus lerma. Patiuoms balčiausiuoms staldongtiems stalā padėngtė, lūžt nu ruletu, vinegretu ē kėtuokiū patruovu. Mozėkonts pradiejė grajitė, jaunuoje svėta poulė šuoktė. Ciuocės oždainiava. Vo puonātis ožlinda ož pečiaus, ilinda i pečongė ē lauk, kumet ta jaunuoji pradies čiaudietė. Ta merga bova smarki, kāp eš pėina plaukosi, vo jau daili – atskėrā! Priš pat vėdornakti ana žėngė par doris ē garsė nusėčiaudiejė. Mozėkonts staigė: „I svėkata!". Vel's baises' sosėzlastėjė jaunosės svėkatas negavės. No atsėtėka tuoki bieda. Juoniou nutrūka skripkelė stīga, paskiaus – ėr ontra, ē treti. Ė tēp – vėsas stīgas! Nabgal Juonis grajitė. Vel's ē sakos: „Lėpk monėi ont kopras – ešnešo tavi laukon“. Neš ons Juoni, sovės naktės, tomsi. Vėينو trubuo pasėprašė nakvīnės. Vel's ē klaus: „Kor mon goltėis?". Juonis atsakės: „Līsk i douna, katron buoba minkė“. Tas ėr ilindės. Gaspadėnė ožminkė douna ē pārsėžėgnojojė. Rita meta pašuovė i pečio ėr apėntās pārsėžėgnojojė, ka geriau keptom. Nelabasis nabgal eš tuos dounas ešlīstė. Kāp šuoka tas biesos – kad ē pečios pārskėla! Vel's kriuk, šauk gerklė palėdės: „Juoni, kon to padarė?". Vo Juonis sosėdiejė sava mozėka ē joukās: „Tik liek mitriau – tavi ta buoba genās“. Vel's nusėmėnės par daržā, vėrsdams, par dėrvėniūs žėrnīūs, šalposniūs, ešlīekė i pekla. Juonis džiaugies nečistas dūšės atsėkratės, vo nu jaunūju dar ē duovėnū gavės – šešiū gorčių bačkelė. Daugiaus nikumet nebejė vuogtė. Vo kumet žmuogos nusėčiauda, ē šėndėin tebtier tuoki mada – ka rėk pasakitė „i svėkata!".

Dėktanta vertėms i žemaitiu kalba.

Paveikslų paslaptys Plungės viešojoje bibliotekoje

Balandžio 29 d. Plungės viešoji biblioteka kvietė į susitikimą su žurnalistu, laidų vedėju, rašytoju Andriumi Tapinu.

A. Tapinas skaitytojams gal labiau žinomas kaip fantastinių romanų „Vilko valanda“, „Maro diena“, „Šmėklų mėnuo“, taip pat politinio trilerio „Prezidentas“ autorius, tačiau į projektą „Literatūriniai susitikimai Plungės viešojoje bibliotekoje – paaiškinkit man knygą!“ A. Tapinas buvo pakviestas pristatyti savo dailės albumų „Senieji meistrai ir jų paveikslų paslaptys“. O šie albumai, pasirodo, radosi, kaip pats svecias sakė, iš „latentinio“, miegančio, pomėgio. Albumų autorius prisipažino, jog jam seniai patiko dailė, nors pats niekada netapė, o dailės pamokos buvusios tik liūdesys. „Be abejo, – pripažino A. Tapinas, – dailėtyrininkai ir dailės profesoriai turi savo nuomonę apie šiuos mano bandymus „matyti paveikslus“, bet aš pateikiu savąją“.

Dailės albumuose – senųjų meistrų periodas, maždaug nuo XIII iki XIX a. vidurio. Ne impresionizmas, ne modernizmas, ne šių dienų dailininkai, o anie laikai, anų laikų kūrėjai ir jų darbai. Albumų autorius pasakojo, jog jam visada buvę nuostabu, kaip tais laikais, kai nebuvo nei normalaus apšvietimo, nei normalių dažų, buvo

įmanoma sukurti tokius kūrinius, kaip tai darė Rafaelis, Mikelandželas, Tintoretas, Džordžonė, Karavadžas ir kiti. Pradėjęs aktyviai domėtis, skaityti knygas, dailės albumus, A. Tapinas suprato, kaip neįdomiai, „sausai“ tose knygose rašoma, kad tos knygos skirtos dailę labai gerai išmanantiems, o ne eiliniams žmonėms. A. Tapinas norėjo kitokios knygos, kitokio dailės albumo. O viskas prasidėjo nuo įrašo feisbuko paskyroje, kurioje rašytojas paskelbė savo mėgstamiausio dailininko Karavadžo paveikslo „Vakarienė Emause“, eksponuojamo Londono nacionalinėje galerijoje, analizę ir paklausė, ar tai kam nors įdomu, ar kas dar norėtų skaityti tokių paveikslų analizę. Įrašo autorius nustebo sulaukęs daugybės žmonių atsiliepimų, kad taip, labai įdomu, patikę, norėtų daugiau tokių įrašų. Tuomet A. Tapinas ir pradėjo rašyti, dar labiau gilintis, Oksfordo universitete baigė dailės istorijos pusės metų trukmės kursą, kurį skaitė garsūs anglų meno istorikai. „Kadangi mes turime nedidelę savo leidyklėlę, tai pasitarę nutarėme rizikuoti, nors kolegos iš kitų leidyklų persergėjo: „Tokioms knygoms visiškai nėra rinkos!“ Pirmasis „Senųjų meistrų ir jų paveikslų paslapčių“ albumas „Genijai, pasipūtėliai ir žmogžudžiai“, išleistas 4000 egzem-

pliorių tiražu, buvo visas parduotas, darsyk išleista 1500 egzempliorių. Šiuo metu pardavime nebėra nė vienos šios knygos. „Genijų, pasipūtėlių ir žmogžudžių“, „Lošėjų, romantikų ir budelių“ autorius per daug nesistėbi, kad jo albumai skaitomi ir bibliotekose: „Tos knygos tikrai pavykusios. Pavykusios todėl, kad jas skaitant lengva suprasti, jog ir pačiam knygos autoriui labai įdomu, kas ten parašyta. Aš tikrai labai norėjau papasakoti žmonėms visas tas istorijas“. A. Tapinas pripažįsta, jog pirmasis albumas gal ne visai iki galo struktūruotas, o antrajame jau nuosekliai keliamama nuo XIV a. iki XIX a. vidurio, nuo ankstyvųjų meistrų iki prancūzo Eženo Delakrua, anglo Viljamo Turnerio. Taip pat norėjusi papasakoti ir truputį istorijos, kas tuo metu vyko Briugėje, Paryžiuje, kodėl, pvz., Rubensas laikomas ne tik labai žinomu dailininku, bet ir diplomatu, ir šnipu, kaip paveikslas tapo ne tik dailės, bet ir propagandos kūrinium. Tai labai įdomu suprasti, ypač kai prasideda Reformacijos ir Kontrreformacijos kovos, kai protestantai ima kovoti prieš katalikus. Juk anuomet – jokių socialinių tinklų, visus tuos įvykius atspindi dailė. Anais laikais didžioji dalis žmonių nemokėjo skaityti, o paveikslus reikia tik matyti. Sakykim, tas pats Jeronimas Boschas (apie 1450–1516), flamandų

tapytojas, garsus fantasmagoriškais, surrealistiniais kūriniiais, kuriuose vaizduojamas Rojus ir Pragaras. Aiškiau nebūna: jei tu būsi blogas, štai kas tavęs laukia. Boscho darbuose tiek fantazijos, jog sveiku protu jie tiesiog neaprepiami, net ir praėjus 500 metų dailės istorikai bei kritikai nepajėgia jų „atrankinti“ ir kartais nuslysta į tokias teorijas, kad tapydamas Boschas turėjo vartoti gerai veikiančius narkotikus. Boscho tyrinėtojai pripažįsta, jog žiūrėdami į jo „Žemiškųjų malonumų sodą“ jaučiasi taip, tarsi pro rakto skylutę žiūrėtų į kambarį, kažką matytų, bet tikrai ne viską. Tokie visokie dalykai A. Tapinui buvo labai įdomu. Didžiąją dalį paveikslų, aptariamų dailės albumuose, jų autorius yra matęs gyvai. Kiekviename albume yra paruoštas gidas po vieną įžymiųjų muziejų: pirmojoje knygoje – gidas po Londono nacionalinę galeriją, antrojoje – gidas po Paryžiaus Luvrą – pagrindinį ir populiariausią muziejų pasaulyje. Kuo ypatingas Luvras? Jis toks milžiniškas, kad atėjęs į jį be plano, ką konkrečiai nori pamatyti, po pusantros valandos norėsi iš jo išeiti ir daugiau nebegrįžti. Nes muziejai energetiškai žmogų tiesiog „išsiurbia“. Pirmąsimins galbūt tik išskeltų telefonų mišką prie „Monos Lizos“. Luvre – šimtai tūkstančių eksponatų ir daugiau kaip 35 000 meno kūrinių. Yra suskaičiuota, kad norėdami viską pamatyti užtruktumėte mažiausiai 100 dienų. Bet štai knygoje įdėtas „Gidas po Paryžiaus Luvrą“ su QR kodu į videogidą, kuriame paruoštas maršrutas po Luvrą, – ir nė nereikia skristi į Paryžių, kad pamatytumėte pagrindinius šio muziejaus paveikslus.

Renginio svečias taip pat pasakojo, jog paties mėgstamiausio dailininko Karavadžo tyrinėjimas buvęs vienas didžiausių jo iššūkių. „Aš jį tiesiog dievinu! – žavėjimosi italų baroko dailininku, vienu iškiliausiu baroko

A. Tapinas.

epochos meistrų, neslėpė A. Tapinas. – Jo asmenybė labai prieštaringa, bet jo talentas buvo toks galingas, kad jis tiesiog negalėjo būti, normaliai sutarti su kitais žmonėmis“. Karavadžas yra sukūręs apie 90 paveikslų, ir juos visus A. Tapinas yra užsibrėžęs per kelis metus pamatyti. Didžioji paveikslų dalis yra Italijoje, kai kurie – privačiose kolekcijose, kurių paprastai nepamatysi. Pz., viešintėlė unikali Karavadžo freska yra Romoje, baronų rūmuose, kurie šiuo metu parduodami, bet kartą per metus tie rūmai atidaromi ir, prieš porą mėnesių užsiregistravus, įmanoma ten patekti ir minėtąją freską pamatyti. Iš 90 Karavadžo paveikslų A. Tapinas nematęs tik trijų ar keturių darbų, nors Karavadžo paveikslų yra ir Vokietijoje, Airijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Maltoje, JAV ir kitose šalyse. Renginio svečias minėjo, jog kecionė lankant Karavadžo užtruktumėte mažiausiai 100 dienų. Bet štai knygoje įdėtas „Gidas po Paryžiaus Luvrą“ su QR kodu į videogidą, kuriame paruoštas maršrutas po Luvrą, – ir nė nereikia skristi į Paryžių, kad pamatytumėte pagrindinius šio muziejaus paveikslus.

bus nuotykių, visokių įvykių, nelaimių, nesusi-pratimų, bet Karavadžas sukuria paveikslą – ir skaitytojas turės stabtelėti, analizuoti, pažinti tą darbą. Šios trečiosios A. Tapino knygos skaitytojas galėtų laukti metų pabaigoje, tikėtina, kad ji bus pristatyta kitų metų Vilniaus knygų mugėje.

A. Tapinas ne tik papasakojo, bet ir parodė (demonstravo skaidrėse), kaip jis paveikslus „gliaudo“, nagrinėja, kaip vyksta paveikslo analizė. Renginio dalyviai buvo sužavėti tuo procesu, atida detalėms, smulkmenoms, jų simbolinei reikšmei, istoriniam laikotarpio kontekstui. Šitai buvo pristatyti, iki menkiausių smulkmenų išnagrinėti du paveiks-lai: Rembranto „Nakties sargyba“, kuri galima pamatyti Amsterdame, ir Viljamo Turnerio „Karo laivas „Temeraire“, eksponuojamą Londono nacionalinėje galerijoje.

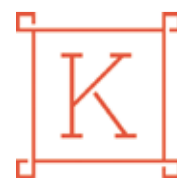
Po renginio – ilgiausia skaitytojų eilė gauti autografą į įsigytą A. Tapino dailės albumą ir iš renginio išeinančiųjų žodžiai: „Ačiū už nuostabų renginį!“.

Projekto vadovė, Plungės VB Vartotojų aptarnavimo skyriaus vedėja Genovaitė Matevičiūtė

PROJEKTĄ FINANSUOJA LIETUVOS KULTŪROS TARYBA IR PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖ

A. Tapinas pristato dailės albumus.

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

IŠ gyvenimo

„Niekuo ypatingas tas mano gyvenimas, kaip visų“

Taip sako Plungėje šiandien gyvenanti Jadvyga Kaunaitė Girenko, prasidėjus karui Ukrainoje netekusi ten susikurtų namų. Namų ji neberado ir grįžusi į gimtinę.

„Susiruošėme į Lietuvą, kai Mykolajive pradėjo kristi bombos, kai sprogsi kasetinė suvarpė namų duris ir langus... Išvažiavome po trijų ilgų baimės savaitių, praleistų koridoriuje ant grindų, be šviesos ir vandens... Išvažiavome palikusios viską ir grįžome į Lietuvą. Tik čia nieko mano irgi nebėr...“

ŠEIMA

Jadvyga gimė Gilaičių kaime, Plungės rajone. Didelėje Onos Preibytės Kaunienės iš Kentų ir Prano Kauno iš Gilaičių kaimo šeimoje augo 14 vaikų. Bendrus namus Ona ir Pranas Gilaičiuose pasistatė jau abu kartu, po vestuvių. Pradėję kurtis, pirmiausia susirentė ūkinį gyvuliams ir didžiulę daržinę. Ūkiniame pastate ir apsigyveno. Susivežė rąstus ir tikram namui, bet jo taip niekada ir nepastatė.

Ne iš meilės mama tekėjo, buvo išleista už nemylimo. Tikroji jos meilė buvo šeimos ūkyje dirbęs samdinys. Tik kas už samdinio išleis ūkininkaitę?.. Kaunas, va, su piršliais atvažiavo, ir žemės turės... Nors net rimtos trobos per gyvenimą taip ir nepasistatė. Neįprasta tiems laikams buvo jo paties gyvenimo istorija. Ūkį tėvas paliko vyresnei dukrai, iš namų išėiti turėjo sūnus, ir dar – kartu su motina. Atrėžė Pranui 6 ha. žemės kažkur, už kelių kilometrų, ir abu su mama išėjo į drėbtinę molio pirklę. Paskui, jau kartu su žmona, pradėjo statytis. Mama, nors ir ūkininkaitė buvo, visi darbai jos rankose tirpo. Bet ištekėjus prasidėjo vargo dienos. Vaikučiai vienas po kito, ūkis... Šeimai su 14 vaikų reikėjo visko, tad ir turėjo visko – kiaulę, karvę, vištų, žąsų, kalakutų... Kol tėvas buvo, turėjo visko.

VAIKYSTĖ. MOKYKLA

Buvau maža, o vyresniosios seserys jau lankė mokyklą Gintališkėje, už 6 kilometrų. Brolis irgi, tik jis nelabai galėjo mokytis, turėjo, kaip dabar sakytų, disleksiją. Septynerių buvo, trimis metais už mane vyresnis. Seserys jį visai „laužė“,

nieko neišėjo... Aš skaityti išmokau per pusmetį. Brolį moko – jam nieko neišėina, o man aišku. Kai jis į antrą klasę ėjo, aš jau skaičiau gerai, rašinėju jo sąsiuvinį, ant sienų... Kiek barti gaudavau, ir per nagus. Kartu su broliu į mokyklą bėgdavau. Palįsdavau po suolu, ir kai jį paklausdavo paskaityti, padėdavau iš ten. Mokytoja klausia: „Kas čia tau pasakinėja?“ . Lendu iš po suolo... „Ar tu čia mintinai?“. Išbeldžiu viską mintinai, paduoda „Saulutę“ – skaitau. Tada mokytoja nuėjo pas mamą: „Leisk, kol šilta. Sušukuok, suknelę kokią rasi...“. O aš juk išbėgdavau paslapčia, suknele subrizgusia... Taip norėjau į mokyklą. Mama brolių, būdavo, žadina, keliuos ir aš, bėgu į lauką, pasislepiu griovyje. Kartais pasodindavo, kad ir bulvių pietums skusti, kad tik nutūrėti. Kai mokytoja paprašė, jau leido. Penkių su puse, šešerių buvau. Brolis vis norėdavo riešutauti nusukti, grasino niekam nepasakoti. Riešutaujant visą pusdienį, kol vaikai iš mokyklos grįžta. Brolis sužino, kokius darbus uždavė namie...

Paskui atidarė mokyklą Gilaičiuose, į Sibirą išvežtų Serapinų ūkyje. Viename didelio namo gale gyveno mokytoja Kubilienė su vyru, kitame buvo mokykla. Mokytojos vyras dirbo ūkvedžiu. Iš kur jie – nežinau. Man visi mokytojai buvo geri – atėjau viską mokėdama, neturėjau ką veikti. Kitiems buvo sunkiau. Brolis vargais negalais pabaigė pradinę mokyklą. Išdykęs nebuvo, tik buvo gabus kitiems dalykams. Iš pagaliukų pasidarydavo turniką ir žmogeliuką, kuris ant to turniko sportuodavo. Būdavo, iš po suolo išstato savo juokingą besivartantį žmogeliuką mokytojai už nugaros. Klasė juokia-

Su mama po pirmos komunijos.

si, mokytoja stato brolių į kampą. Būtų galėjęs būti drožėjas, dar ir visokių švilpynių pridroždavo. Kai išėjo į kariuomenę, aš jau mokiausi institute, mamai parašė: „kodėl nevertėi mokytis. Jei būčiau baigęs keturias klases, būčiau galėjęs mokytis traktoristu“. Vėliau baigė pats vakarinę ir išsimokino traktoristu.

O aš visur buvau pirmūnė. Ir jau vėliau, Platių vidurinėje, pas auklėtoją Stripinienę. Buvau visur – rašiau, vaidinau, sportavau... Mokytojas Sadauskas organizavo liaudies instrumentų ansamblį, tad būtina ir aš – grojau

kanklėmis. Gal 60-tais metais mus į Vilniaus dainų šventę išvežė.

Visiems kitiems vaikams irgi sekėsi mokytis, ir patiko. Sesuo Zita buvo labai gabi. Bet prasidėjo karas ir mokslai baigėsi.

POKARIS

1944 metais, tik išvairius vokiečius, prie tėvo pristojo tarybų valdžia. Tėvas, gal ir ne vienintelis, bet buvo iš tų, anuomet retų, raštingų, mokančių skaityti. Savo nelaimėi, kaip pasirodė. Liepė jam stoti apylinkės pirmininku. Niekas gi nenorėjo. Prasidėjus ka-

ru šeimai augino jau 10 vaikų, tad į karą tėvo nepaėmė. Ir dabar prikibo: netarnavai, eisi į daboklę, jei nesutiksi. Taip ir išbalsavo. Gintališkės apylinkės pirmininku tėvas išbuvo vienus metus... Po ataskaitinio Dovainiuose kaimo troboje vyko linksmybės, šokiai. Aštuoniolikos metų vyriausia mano sesuo su kavalieriumi taip pat ten dalyvavo. Ji paskui ir pasakojo, kas nutiko. Tėvas kaip pasiutęs visą vakarą ją šokdino – lyg nuėjusdamas kažką. Į trobą įsiveržė keli ginkluoti vyrai. Griebė už parankių mano tėvą, jo pavaduotoją – jauną mūsų kaimyną ir apsauginį Plaipą ir išsivedė į lauką. Tėvą ir jo apsauginį nušovė ten pat, kieme, o pavaduotojas pabėgo su sužeista ranka. Bėgdamas pro mūsų namus dar šuktelėjo: „Nebeturite tėvo!“. Pats jis išsislapstė, išgyveno. O tėvelį palaidojo Beržoro kapinėse. Mama liko su devyniais vaikais. Netrukus, po laidotuvių naktį atėję iš lovos ištraukė ir šešiametį broliuką... Už tai, kad per laidotuves sakė atkeršysiąs.

Atėdavo kas nors beveik kasnakt... Paleisdavo šuvių seriją, visa šeima išsigandę išsislapstydavo. Buvau mažitė, 9 mėnesių, bet vyresni, brolis, jau buvo ketverių, pasakodavo... Mane palikdavo lopšyje, kad neverkčiau ir neišduočiau kitų, miške pasislėpusių. Kaip aš gyva likau, nežinau... Paskui, jau didesnė, apie ketvirtus turėjau, prisimenu, kaip naktį, buvo gruodžio pradžia, staiga pradėjo stipriai belsti į langą... Kol mama apsirengė ir nuėjo atidaryti durų, su visais rėmai į kambarį suvirto ginkluoti vyrai. Paskui išdaužtus langus pagalvėmis apsikaisėme. Mikčiojome visi, ilgai. Būdavo, langas kažkur dužo – man užkerta kalbą. Dūžtančio lango garsas persekiojo visą gyvenimą. Drebu ir dabar, nebemikčioju, bet...

Vėliau kurį laiką, kokį pusmetį, buvo apsistojusi rusų kareivių kuopa. Gulčius iš šiaudų susisukę... Kieme – tankai. Tėvas turėjo mane lydėti karvių pamelžti. Visko buvo.

Ar 50-ais į kolūkius pradėjo agituoti. Niekas nenori. Aiškina, kaip bus gerai – traktoriai, kombainai... Vis tiek niekas nenori. Pristojo prie mamos – tavo vyras buvo apylinkės pirmininkas, tu turi pavyzdį rodyti. „Nušaukite, bet neisiu...“, – bijojo mama, priešinosi, kaip galėjo. Išvežė ją į Salantus, uždarė daboklę, ten agitavo... Kaip baisu buvo – tėvo nėra, mamos irgi. Bėgdavau prie pakelės kryžiaus ir verkdavau, par-eis mama ar ne? Paleido.

Valdžia paskyrė 100 rublių išmoką šeimai (kas mėnesį, už vaikus). Po poros mėnesių pradėjo į namus ateiti toks vyras (kaip vėliau sužinojome, pažįstamas, gyvenęs kaimynystėje). Sako, gaudate pinigų už nieką... Pats nesirodydavo, tik liepdavo iškišti pro durų plyšį pinigų. Jei ne, ateis kitas ir vis tiek reikės atiduoti, tik dar problemų turėsime...

Į PASAULĮ

Užaugome, į pasaulį visi išėjome. Baigusi Platių mokyklą įstojau į Šiaulių pedagoginį institutą, ikimokyklinių klasių specialybę. Norėjau medicinos, bet į Kauną važiuoti buvo per toli, mama viena. Vyresnės seserys išėjo tarnauti, penkiolikos jau tarnavo Salantuose ir Platiuose pas gydytojus, mokytojus. Į aukštąjį įstojau aš vienintelė. Baigusi institutą paskyrimą pasirinkau į Kretingą ir nepilnus tris metus dirbau Darbėnuose vaikų darželyje.

„Išsirinkit mylimus, ir kad jus mylėtų“, – sakydavo mama mums, šešioms savo dukroms. Kad būtų laimė.

Dar besimokydama institute susipažinau ir aš su savo meile. Vladimiras, ukrainietis, baigęs radiotechnikos institutą Ukrainoje, dirbo Šiauliuose naujojoje televizorių gamykloje. Čia buvo gavęs butą, o į institutą atėdavo į šokius. Ten ir susipažinome. Iš karto krito man į akį... Paskui įstojo į ekonomiką Llove ir išvažiavo. Bendravome laiškais, santykiai

■ NUKELTA Į 5 PSL.

ATKELTA IŠ 4 PSL.

kurį laiką buvo nutrūkę. Galiausiai vėl susitikome, o Vladimirui gavus paskyrimą į Sachaliną, palikome Lietuvą.

Ilgą nepaprastą 7 parų kelionę traukiniu. Labai norėjau pamatyti BAM'ą... Mamai apie Sachaliną nieko nesakiau, dėl visa ko... Nors ten sekėsi neblogai, gimė dukra Vitalina.

Kol „ištiko“ tai... 1971-ieji ir žemės drebėjimas. 6 valanda ryto – tu staiga kažkur smengi, slenka lova pirmyn – atgal... Tai tęsėsi visą ilgą mėnesį, ne taip stipriai, bet vis tik... Tradiskancija, žiūrėk, jau ir siūbuoja, radijas ant kojelių – irgi... Išvažiuome.

Pradžioje – į Kramatorską, pas Vladimiro tėvus, paskui – Lisičenską, Lugansko sritį, prie Rusijos sienos (ta sritis buvo pirmoji rusų užimta).

1984 m. išsiskyrėme. Išėjome su dukra, palikusios viską.

NAMO, Į LIETUVĄ

1988-ais grįžau į Lietuvą, į Platelius. Dukra liko Ukrainoje, įstojo mokytis. Mama su broliu jau buvo nusipirkę namą Plateliose – dėl melioracijos teko palikti namus Gilaičiuose. Dabar mama jau buvo mirusi, brolis likęs vienas.

Netrukus gavau butą tremtinių name Plateliose, dirbau Gintališkėje, vaikų darželyje. Atsiradus namo šeimininkams, teko iš ten išsikelti. Tada – Lioliai, Liolių pradinė mokykla. Mokyklos pastate skyrė butą, kartu gyvenome dvi mokytojos, kol kolegė išėjo į pensiją, o ir vaikų sumažėjo, tad užteko vienos mokytojos. Iki pat pensijos ten ir dirbau. Gyventi mokykloje galėjau likti, bet nenorėjau.

VĖL – UKRAINA. IKI PAT TO NELEMTO KARO

Dukra iš Ukrainos parašė: laukiasi. Pirmoji mergytė nebuvo dar ketverių, vargo viena... Pagailo, išvažiavau pas ją į Mykolajivą, prie Odesos. 20 metų ten ir išbuva. Grįždavau dėl pensijos ar šiaip, retkarčiais.

Į Lietuvą visam susiruošėme tada, kai ant namo pradėjo kristi bombos, kai pataikiusi

Pirmieji darbo metai. Darbėnai, 1967-1968 m.

kasetinė sutrupino durų staktas ir langus. Tris savaites dar kentėjome, miegojome koridoriuje ant grindų. O juk vasaris – be vandens, be šviesos, šilumos. Išdaužytai langais... Netikėjome, kad okupantai eis tolyn, todėl kentėjome. Bet galiausiai apsisprendėme – važiuojame. Palikusios viską, ką turėjome.

Tik išvažiuoti taip paprastai nepavyko. Liepė registruotis, paskui laukti 10 dienų... Jei nori greičiau, ieškokis vežėjų pats. Subombarduoti bėgiai, sugriautos visos miesto prieigos (buvo laukiama puolimo). Neišvažiuosi. Į Odesą?.. O ten tiltai užminuoti ir pakelti, tik porą kartų per dieną trumpam juos nuleidžia. Prie tiltų didžiulės besiblaškančių, išsigandusių žmonių eilės, ir mes niekaip nepataikom pralįsti. Pagaliau persikeliamė ir išvažiuojame – nuolat sustabdomi oro pavojaus sirenų ir slėpdamiesi pakelės grioviuose. Tris ilgas paras važiuome iki Odesos. O ten – perone tūkstančiai žmonių, specialūs evakuaciniai traukiniai kas valandą į Lvovą, į Moldovą, į Lenkiją... Bet į vagonus patekti beveik neįmanoma. Įsėdome į Lvovo kryptį (paskui – kaip nors). Atsidūrėme Liubline, o čia irgi – jokio traukinio, autobusai labai reti. Ir tada mus išgelbėjo savanoris iš Lenkijos. Atvežė mus į Varšuvą ir paliko nakvynės namuose. O ten ir vėl – eilės, „raskladuškės“, registracija

į autobusus į Ispaniją, Prancūziją... Į Lietuvą norėjome tik keliese, tad nežinia, kada surinks visą autobusą. Vėl susiradome vežėją, dabar jau iki Lietuvos sienos. Ir čia iškilo dar viena problema – mano lietuviškas pasas. Nenorėjo manęs imti, ne ukrainietė, ne pabėgėlė... Vis gi pagaliau vargais negalais Lietuvos pasienį pasiekėme.

Nuo sienos paėmė giminaitė ir parvežė mus į Platelius..

Viso išgyvento siaubo dienomis stebino ir palaiškė begalinis žmonių nuširdumas. Dar Lenkijos pasienyje, kol pareigūnai tikrino dokumentus, jaunimas dalijo maisto daivinius, arbatą, vandenį... Liublino gatvėse stovėjo apkrauti stalai visokio maisto... Ir valgyti, ir su

savimi pasiimti galėjai, saldinių prikimšo pilnas kišenes. Varšuvoje davė išsimaudyti ir vėl iki soties prisivalgyti. Visur buvo matyti nemažai „Kautros“ autobusų. Klausiu, gal į Lietuvą parvežtų. Ne, sako, mes čia savaitei ir važinėjame visur.

Kažkokia nenusakoma bendrystės ir pagalbos euforija, rodos, buvo pagavusi visus...

Namai Nikolajeve, kaip? Nieko nežinau. Bombarduoja ir bombarduoja, namas tebestovi. Buvo įsiveržę tankai... Sugebėjo išvyti. Iš tolo bombarduoja. Tarp devynaukščių stovėjo darželis, jo rūšiai labai tiko slėptuvei. Ten ir subėgdavo visi. Išdavikų yra, išdavė, kad ten didžiulė slėptuvė. Kasetinė bomba, išmu-

šusi aplinkinių namų langus...

Kuo baigsis? Jaunas, ne kariškis, šoumenas... Kitas būtų pabėgęs. Zelenskio gimtinę, Krivoj Rogą, specialiai bombarduoja.

DABAR JAU NAMIE

Į Lietuvą Jadvyga grįžo su dukra Vitalina ir dvidešimtmėte anūke Viktorija. Vyresnioji anūkė pasiliko Odesoje. Rūpi Jadvygai, kaip ji dabar ten, nuolat bombarduojamame mieste, dažnai be šviesos ir vandens. Nepaleidžia mintys apie dabar jau jos vienos ten toli patiriamą siaubą.

O kaip sekasi moterims čia, Lietuvoje? Pirmą pusmetį, sako, išgyvenusios tokį stresą, kad galėjo tik gulėti – nenorėjo nie-

ko, net valgyti. Giminės visai linksmo, vežiojo, rodė... Giminės padėjo ir susirasti butelį Plungėje, kur visos trys gyvena iki šiol. Anūkė Viktorija neakivaizdžiai vis dar studijuoja Odesos universitete, Juridiniame fakultete. Plungėje rado darbą, jau kalba lietuviškai. Dukra Vitalina taip pat dirba – masažuotoja.

„Jei būčiau galinti“, – atsidūsta Jadvyga, kai mažame laikinai nuomajamame kambarėlyje kalbamės apie jos gyvenimą. Gimtųjų namų nebėra. Vis dar stovi tuščias ir apleistas sesers namas už Platelių, tušti ir nebegyvenami dar vieni, kitos sesers, namai Užpelkiuose. „Nebegaliu viena, gatvėje žmogaus nebeatpažįstu“. Sunkiai bemančią moterį šiandien kamuoja nevilts – kas toliau? Namie. Ir – be namų... Bet gelbsti kūryba – nuo vis užklumpančios depresijos, nuo blogų minčių. Perskaitome ir mes didžiulius senų kalendorių lapus, primargintus stambia, aiškia rašysena. Juose sueiliuotas visas Jadvygos gyvenimas. Visas.

Dar papasakoja apie savo pasivaikščiojimus po Plungę: „55 laipteliai iki šv. Jono Krikštytojo, 15 – žemyn nuo Florijono“. Žino tiksliai, turi žinoti, kitaip vargiai pavyktų iki bibliotekos parke nueiti.

„Kol mačiau, visą parką apvaikščiojau. Tik neradau „Bezdzionių“ tilto“, – sako atsisveikindama. Rasime. Kai atšils.

Paruošė Virginija Liutkaitė

Žygis su aštuntokais į Šateikius. 1961 m.

„Paiškininkit man knyga!“ (III)

Gegužės 15 d. Plungės viešojoje bibliotekoje įvyko projekto „Literatūriniai susitikimai Plungės viešojoje bibliotekoje – paiškininkit man knyga!“ trečiasis renginys – susitikimas su rašytoju, filosofu, kultūros teoretiku, antropologu, VDU profesoriumi Gintautu Mažeikiu ir VDU filosofijos mokslų daktaru Kasparu Pociumi, kurie pristatė G. Mažeikio „Lilimų knyga“ (I ir II d.) – tikrai paiškinimų reikalingą pirmąjį filosofinį psichedelinį romaną lietuvių literatūroje.

Pokalbio fragmentą siūlome ir „Žemaičių saulutės“ skaitytojams.

Kasparas Pocius: Gerb. Gintautą pažįstu daugiau nei dvidešimt metų ir pirmiausia jį žinau kaip filosofijos atstovą, filosofinių tekstų autorių. Tad ir norėčiau klausti: kaip pats jautiesi iš filosofinės fikcijos perėjęs į literatūrinę fikciją?

Gintautas Mažeikis:

Kaip jau buvo minėta pristatant projektą, mano knyga tikrai galima vadinti keista. Yra toks literatūrinis žanras (nežinau, kad kas kitas be manęs Lietuvoje tokio žanro knygas rašytų) – keistoji novelė arba keistieji romanai. Šia tema tik kitaip yra rašę Howardas Filipsas Lavkraftas (lietuviškai yra išleista jo raštų rinktinė) arba Jeffas VanderMeeris (į lietuvių kalbą taip pat yra išverstos keturios jo knygos). Vakaruose panašios literatūros galima rasti labai daug. Ta keistoji literatūra, arba keistasis žanras, skiriasi nuo siaubo romanų. Siaubo romanuose pagrindinis akcentas – būtent kelti nerimą ir siaubą. Tai nereikia, kad mano „Lilimų knygos“ planuojamuose keturiuose tomuose nėra trupučio nebus siaubo žanro elementų (veikiausiai bus), bet šiuolaikinė keistoji literatūra, taip vadinamoji naujoji keistoji literatūra, nebeakcentuoja siaubo žanro, o akcentuoja tam tikrų filosofinių problemų aiškinimą literatūriniais būdais, remiantis spekuliatyvumu. Iš tiesų „Lilimų knyga“ pradėjau rašyti anksčiau, dar nesuipažinęs su spekuliatyviojo realizmo filosofija, tuo naujosios keistosios literatūros žanru, kurį aptikau jau tvarkydamas savo romaną. Yra autorių, kurie geriau išmano tą minėtąjį žanrą ir kurių kūrybą jūs galėtumėte skaityti. Pirmiausia tai J. R. R. Tolkienas, kurio filmus „Žiedų valdovas“ neabejotinai esate matę, bet Tolkienas rašė truputį kitokią literatūrą. Štai jo „Silmariljonas“. Tai keistoji literatūra ir naujųjų mitų kūrimas. Tai žanras, kurį ir aš bandau realizuoti. Naujieji mitai nereikia, kad sekama senaisiais, pvz., „Egle žalčių karaliene“ ar kuriais kitais senovės graikų, romėnų, šiaurės šalių mitais. Naujoji mitologija pasireiškia labai įvairiai bei

Iš kairės: K. Pocius, G. Mažeikis.

turi aktyvų ir ryškų santykį su ezoterizmo literatūra. Kadangi retas Lietuvos rašytojų domisi ezoterika, tai kažin ar turiu kūrybinio kelio bendrąkeleivį. Vienas autorių, kitu žanru bandęs rašyti bent panašiomis temomis, tai a. a. Gintaras Beresnevičius ir jo knyga „Paruzija“. Panašiomis temomis taip pat rašė rašytoja Jolita Skablauskaitė, kuri, sakyčiau, per anksti iškeliavo anapilin. Dvi paskutinės jos knygos „Sado sindromas“ ir „Ziežulės“ bei kai kurie jos apsakymai mane labai stipriai įtakojo. Šiuolaikinė filosofija nagrinėja šitą keistą literatūrą, netgi rašomos disertacijos, lietuvių kalba rašomi moksliniai straipsniai, todėl buvo tik laiko klausimas, kada pasirodys tokio žanro lietuvių rašytojų kūriniai.

Be abejo, visa, ką iki šiol kalbėjau, nėra trupučio jums nepaiškina, apie ką mano knyga, bet paiškina žanro aplinkybes. „Lilimų knyga“ Lietuvoje įvardijama kaip pirmasis tokio žanro kūrinys, bet pasaulyje aš būčiau tik keli šimtai kelintasis.

K. P.: Skaitant knygą susidaro įspūdis, kad skaitytoją perkeli į kitą erdvę, bet sykiu labai gražiai konstruojai ir savo filosofinį ontologinį pasakojimą, kuriame galima aptikti ir solidžių ontologinių, t. y. būties teorijos konstrukcijų, dialektikos sąvokų ir daugybę sprendžiamų konfliktų. Tai noriu paklausti: kiek šis tekstas sąmoningai buvo kuriamas kaip tam tikras filosofinis projektas?

G. M.: Dar 1996 m. apsigyniau disertaciją „Renesanso simbolinis mąstymas“, kurios pagrindu vėliau išleidau to paties pavadinimo knygą. Joje pakankamai daug kalbama apie Renesansą – panašiai XV–XVI amžius. Tuo laikotarpiu, o dar ir XVII a. Lietuvoje buvo gausu magijos ir okultizmo, kai mitas, filosofija, magija ir okultizmas buvo „suvelti“ į vieną. Iš tų laikų žinomas Paracelsas (1493–1541) – šveicarų gydytojas ir filosofas, šiandien laikomas šiuolaikinės medicinos pradininku. Jis išrado vadinamąją nuodų terapiją – buvo pirmasis, kuris pabandė gydyti tokias ligas kaip maras ar syfilis. Gydyti naudojo ir žoleles, ir įtrochemiją, ir gyvsidabrį. Juokauju, kad Paracelso pacientai gyvendavo truputį ilgiau, nei būtų mirę nuo minėtų ligų, bet Paracelsas taip pat parašė ir labai daug filosofinių kūrinių, kuriuose išsižadėjo senosios medicinos ir skelbėsi pradėjęs naująją. Paracelso filosofiniai samprotavimai tapo prielaida man sukurti žemėlapi, apie kurį kalbama „Lilimų knygos“ II dalyje „Apsėdimai“. Tie visi piešiniai – tai dailininkės Gabijos Korsakaitės darbas. Minėtame žemėlapyje matyti Žemė ir kitos sferos, arba būsenos: Žioja (tai ta vieta, kurią kai kurie žmonės vadina skaistykla arba pragaru), Evestra, kurioje vyksta įvykių pagrindiniai knygos įvykiai. „Evestra“ – tai žodis, kurį paminėjo Paracelsas. Jis sakė, kad Evestroje gyvena sukubai

Plungiškiai su renginio svečiais.

ir inkubai, kurių kitas vardas – lilimai. Lilimai – tai Lilitos vaikai, o Lilita – neva pirmesnė moteris prieš Ievą, kuri nenorėjo miegoti su Adomu ir dėl to buvo išvyta iš rojaus, vėliau susidėjusi su demonais. Lilitos ir demonų vaikai – lilimai. Šią istoriją sugalvojau ne aš, ši istorija yra aprašyta kabalistiniuose traktatuose, kurie aiškina Talmudą ir Torą, ir todėl ta lilitų, Lilitos istorija labai plačiai išskleista. Joje dar sakoma, jog Lilita vėliau buvo Kaino žmona, ir jos vaikai pasklido po visą pasaulį. Tai esančios blogio sėklos, dėl kurių kylą labai negeri dalykai. Kaino ir Lilitos vaikai nėra lilimai, lilimai yra Lilitos ir demonų vaikai. Apie lilimus literatūros yra labai mažai. Evestroje dar mato tekantį Vajų. Vajus – tai aistrų (kvėpavimo, šėlo, nirtulio, tūžmo) upė, kuri, pasak Rigvedos, hinduizmo, sanskrito tekstų, turėtų būti ir Žemėje. Mano knygoje taip pat sakoma: „Jis yra ir Žemėje, tik mes jo nematome“. Cukubai ir lilimai (tai tas pats) arba inkubai ir lilimai – tai tie, kurie apsėda. Apsėdę jie čiulpia žmonių sėklą, bet nepasakoma, kur ją deda. Mano knygoje pasakoma: ją neša į Evestrą ir sėja baltajame rūke. Ten iš tos sėklos gimsta lilimai. Tai tokie padarai, kurie neturi aiškios formos, jie formą įgyja patys. Žmonėms jie pasirodo vienu pavidalu, taip, kaip žmonės trokšta, o Evestroje jie gyvena tais pavidalais, kurie jiems patiems patogūs.

K. P.: Kaip vienas žymiausių ant laužo sudegintas Renesanso filosofų Džordanas Brunas, taip ir tu tikrovę įsivaizduoji kaip aibę centro neturinčių skirtingų pasaulių?

G. M.: Visatoje, tame žemėlapyje, kurį aš jums jau rodžiau, yra daug simbolių arba gyvenamųjų pasaulių. Paracelsas yra kalbėjęs, kad, be žmonių, visatoje yra tam tikrų stichijų, kuriose gyvena tik vieno elemento būtybės. Pvz., salamandros (lietuviškai aš jas vadina gabijomis) gyvena tik ugnyje; undinės gyvena tik vande-

nyje; eolai – ore. Aš, pvz., klausiau, kas gyvena vien tik muzikoje. Tai traramiai. O kas kvėpuoja ir alsuoja vien tik šėlu? Tai lilimai ir jie gyvena šalia Vajaus. O žmonės, žinoma, kaip ir dera, gyvena žemėje. O kur yra žynių pasaulis? Pasaulis tų, kurie išsižada savo kūno ir vien tik skaito knygas, slankioja raidėmis ir beveik neturi jokios energijos, ir dėl nieko nesijaudina? Dar yra Žioja – pasaulio žaizda, į kurią keliauja ir ten gyvena mirusių žmonių lervos. Pabrėžiu: knygoje aš nesikišu į religinę sferą ir neaiškinu, kur keliauja nemirtinga žmogaus dvasia. Jau nuo Paracelso laikų, lygiai taip pat ir Vydūnas, ir budizmas sako, jog mes, žmonės, esame sudaryti iš trijų dalių: tai 1) mūsų kūnas, kuris labai greitai suyra; 2) mūsų siela, kuri nėra amžina ir kurią kiti vadina lerva; 3) mūsų dvasia. Tai, gi, apie dvasią aš nešneku, o kas atsitinka su lerva, domėjosi ir Vydūnas. Paracelsas sako: kai žmogus neteisingai palaidojamas (neteisingai gali būti palaidojamas ir gyvūnas), pvz., nuleidžiamas į vandenį, kai kapus siekia vanduo ar supa pelkės, lerva, užuot išnykusi kartu su kūnu, nuo kūno atsiskiria ir pradeda klajoti. O kur galų gale jos dedasi? Britų fantastinė literatūra mano, kad tai yra šmėklos, kurios pasilieka namuose. Aš į šituos dalykus nesikišu, o mano knygoje lervos nukeliauja į Žioją – skylę, bedugnę, kurioje jos prapuola. Dvasia neužima laiko, erdvės, vietos, yra nemateriali ir dėl to mums nerūpi, o siela nėra visai nemateriali. Dar galiu pasakyti: ji netgi šiek tiek šilta. Kai siela, arba lerva, atsiskiria nuo kūno, kūnas atšąla. O kur dedasi šiluma? Į šitą klausimą labai gilinosi ir Paracelsas, o Vakarų literatūroje labai plačiai aprašyta, kas su tomis lervomis darosi. Mano knygoje lervas valgo ne šėtonas, o akmentakiai – akmens pavidalo keisti

demonai, kurie landžioja į Žioją ir ten ryja paskutiniuosius lervų jausmus. Apskritai lervų temai mano knygoje, ypač antroje dalyje, skiriama pakankamai daug dėmesio, dar daugiau dėmesio šiai temai bus skirta trečioje knygoje.

K. P.: Skaitant „Lilimų“ pirmą ir antrą knygas atrodo, kad apsėdimas turi būti nevienpusis: mes turime apsesti tuos, kurie mus apsesta. Nes jeigu mes neapsėsime, mes tapsime užvaldyti. Knygoje sąvokos „apsėdimas“ ir „užvaldymas“ nėra adekvačios. Kas yra apsėdimas?

G. M.: Rašydamas antrą knygą „Apsėdimai“ pirmiausia gilinausi į pačias rimčiausias katalikų egzorcistų knygas, kad suprastčiau, ką egzorcistai galvoja šia tema. Aptikau Vakaruose žymiausias egzorcistus, kurie išskiria net šešias apsėdimų pakopas. Ne iš karto tave apsesta. Iš pradžių yra mažičiai apsėdimai: pirmiausia tave sužavi, paskui bando prašnekinti, vėliau pakinta tavo skonis, vaizduotė ir galiausiai paskutinė, vėliausia, šeštoji pakopa, kai tave jau galutinai užvaldo. Mano knygoje tos paskutinės, šeštosios, pakopos beveik nėra, nes lilimui tos šeštos pakopos ir nereikia. Mano knyga remiasi tokia prielaida, kurią aš išsakau viena teze: „O kuo jūs nusipelnėte, kad jus kas nors apsestų?“. Kuo jūs tokie įdomūs, kuo jūs tokie svarbūs, kad kažkam rūpėtų jus apsesti? Lilimai labai labai pasirenka, ką apsesti.

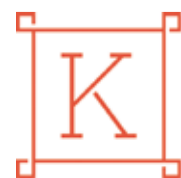
K. P.: Ko galima tikėtis iš būsimų knygų?

G. M.: Kita knyga bus „Miegančio teatro sala“ ir ji bus baisesnė nei pirmosios dvi.

Projekto vadovė Genovaitė Matevičiūtė

Gintauto Margio nuotr.

PROJEKTĄ FINANSUOJA LIETUVOS KULTŪROS TARYBA IR PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖ

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

XXI a. Neskubėjimo festivalis

Impė '26
ause

P R O G R A M A

07 10

PENKTADIENIS

17.00

Festivalio atidarymo eiseną.
Laisvės alėja

17.30

Ieva Rojutė.
Tekstinė instaliacija.

18.00

Viktorija Juzefa Venckutė.
Instaliacija

18.30

Monika Dombrauskytė
Plungės miesto mozaikos pristatymas

19.00

Ričardas Šileika

Paroda „Amžinasis laikinumas“

Performansas „Ištaka –
intakas, arba Pilstymas iš
tuščio į kiaurą“

20.30

Marijus Aleksa.
Būgnų dirbtuvės ir bendras pasirodymas

21.30

Vygintas Strioga.
Black Rainbow (Airija)

07 11

ŠEŠTADIENIS

16.30

Tomoo Nagai ir Momo Suzuki
I T O N E (Japonija)

Gintas Gascevičius ir
Dalius Naujokaitis

PAUSE

17.30

Arnas Mikalkėnas.
Būgnų solo

18.30

Flavia Huarachi ir
Aurelijus Užameckis

19.30

Elenos Laurinavičiūtės
keramikos garsų instaliacija
“U” su Liepa Grušaitė ir Vilte
Gustyte

20.30

Lapkričio 20-sios orkestras

21.30

Plungės viešosios bibliotekos
orkestras. Vadovas Dalius Naujokaitis

FESTIVALIO RĖMĖJAI:

AG SODYBA

XXI a. nesukubėjimo festivalis
Nesukubėjimo '26
ause
06 2 07 8
9
AŠ ESU MIESTAS
Kūrybinė keramikos edukacija

Užsiėmimus ves keramikos menininkė,
dailės terapeutė **Monika Dombrauskytė.**

Kviečiami suaugę Plungės miesto gyventojai, galintys išsipareigoti trims susitikimams (birželio 2, 9 ir liepos 8 dienomis). Meninė patirtis visiškai nebūtina, svarbu atvirumas ir smalsumas patirčiai.

BŪTINA REGISTRACIJA. IKI 05.31
SIMA.JUNDULAITTE@PLUNGESVB.LT
PARKO G.7 PLUNGĖS VIEŠOJI BIBLIOTEKA

XXI a. nesukubėjimo festivalis
Nesukubėjimo '26
ause
07 10 20:30
MARIJUS ALEKSA
Būgnų dirbtuvės ir bendras
pasirodymas

Kviečiame į įtraukiančias būgnų dirbtuves, kuriose dalyviai turės galimybę iš arti susipažinti su ritmo pasauliu ir patys tapti jo dalimi.

Dirbtuvių metu mokysimės groti būgnais, tyrinėsime kūno perkusijos (body percussion) principus, lavinsime ritmo pojūtį, koordinaciją ir gebėjimą groti kartu.

Dirbtuves vainikuos bendras pasirodymas, kuriame dalyviai kartu su Marijumi Aleksa atliks gyvą muzikinę kompoziciją.

PARKO G.7 PLUNGĖS VIEŠOJI BIBLIOTEKA

Kviečiame

Kviečiame į XXVI jaunųjų menininkų sąjūdžio Žemaitijoje 2026 iškilmingą uždarymo šventę „Stanislovas Riauba – Žemaitijos Andersenai“. Šio renginio metu vyks susitikimas su išskirtiniu pasauliu, kuriame medyje atgyja pasakos, mitai, žmonės ir visa žemaitiška būtis.

Stanislovas Riauba – savitas liaudies menininkas, kūrėjas, kurio darbai iki šiol stebina vaizduotės laisve, jautrumu ir nepaprasta vidine šviesa. Jo kūryboje telpa ir pasaka, ir gyvenimo išmintis, ir paprasto žmogaus didybė.

Šventės metu laukia ypatinga atmosfera, meno ir kūrybos kupinos akimirkos, prisiminimai, susitikimai bei pagarba žmogui, palikusiam ryškų pėdsaką Žemaitijos kultūroje.

„...daru ton, kuo unt svieta nier. Padarau – ir unt svieta yr...“ – Stanislovas Riauba.

Renginys Plungės kultūros centre birželio 4 d. 15.00 val.

Plungės kultūros centro inf.

XXVI

jaunujų menininkų sąjūdis
ŽEMAITIJOJE 2026

Plungės rajono savivaldybės kultūros centro organizuojamas projektas

STANISLOVAS RIAUBA - ŽEMAITIJOS ANDERSENAS

...darau ton,
kuo unt svieta nier.
Padarau -
ir unt svieta yr...

Stanislovas Riauba

Iškilminga uždarymo šventė
Birželio 4 d. / 15.00 val.

Organizatorius

Plungės
kultūros
centras

Projektą finansuoja

PLUNGĖS
RAJONO
SAVIVALDYBĖ

Informaciniai partneriai

ZEMAITIS

Plungė

TURIZMO
INFORMACIJOS
CENTRAS

Povilas ŠVEREBAS

Žemaičiams buvo pristatytas M. Brenšteino 1896 m. kelionės pėsčiomis po kraštą dienoraštis

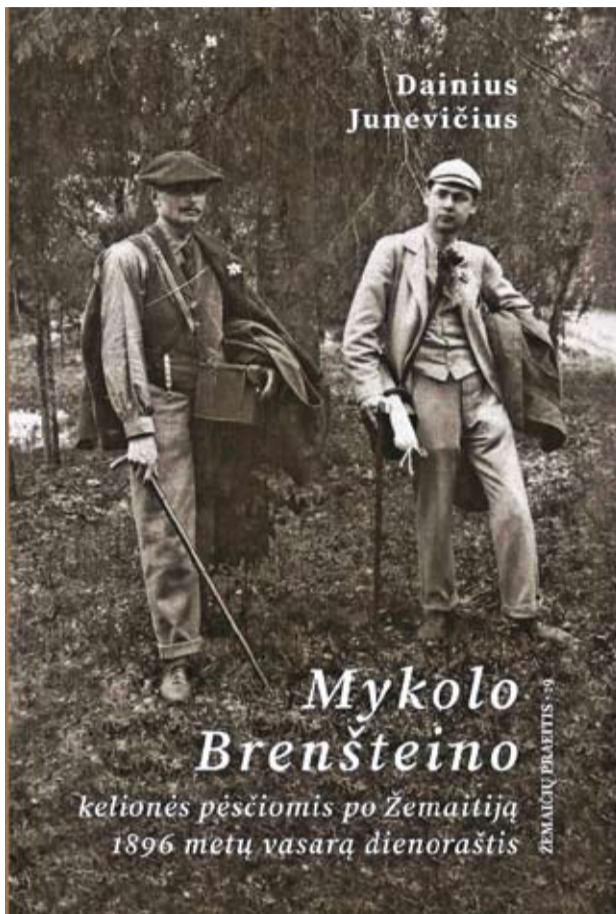
2025 m. Vilniaus dailės akademijos leidykla išleido fotografijos istoriko dr. Dainiaus Junevičiaus parengtą Mykolo Brenšteino kelionės pėsčiomis po Žemaitiją 1896 metų vasarą dienoraštį. Jis skaitytojams buvo pristatytas pernai per Knygų mugę Vilniuje. Kadangi M. Brenšteinas yra gimęs Telšiuose, o su būsimu savo svainiu dailininku Leopoldu Andrijausku didžiąją kelio dalį kulniavo Žemaičių žeme, buvo nuspręsta šį leidinį pristatyti vietose, pro kurias vingiavo jų kelionės maršrutas. Žygį jie pradėjo iš Siraičių dvarelio (Telšių r.) per Lieplaukę, Alsėdžius, Platelius, Salantus, Kartoną, Kretinę, Palangą pasiekė Šventąją. Iš jos pagal jūrą patraukė tiesiai į Liepoją. Toliau jau traukiniu išvyko į Rygą, kur M. Brenšteinas visos carinės Rusijos archeologų suvažiavime skaitė pranešimą. Antra dienoraščio dalis neišliko, o pirmoji baigiasi kaip tik su dabartine Lietuvos siena su Latvija – t. y. Šventąja.

Matyt nieko nėra atsitiktinio, nes mūsų pristatymas buvo surengtas artėjant prie 130-tųjų M. Brenšteino ir L. Andrijausko žygio jubiliejaus datos. Suprantama, kad mes, su D. Junevičiumi, maršrutą įveikėme ne pėsčiomis, o su mašina. Jo paruoštą leidinį pristatėme Alsėdžių kadetų,

Salantų gimnazijose, Žemaitijos nacionalinio parko, Kretingos muziejuose ir Telšių r. savivaldybės Karolinos Praniauskaitės viešojoje bibliotekoje. Nors dėl visų užimtumo sunkiai sekėsi suderinti susitikimų datas, bet džiugino visų noras, mus priimti. Pasirengimo rūpesčiai nugulė ant Alsėdžių miestelio bibliotekininkės Rimos Judeikienės, Žemaitijos nacionalinio parko direktorės Kraštovaizdžio skyriaus specialistės Aldonos Kuprelytės, Kretingos muziejaus rinkinio kurtorės Jolantos Klietkutės, Salantų gimnazijos Aušros Zebitienės ir Telšių bibliotekos Jolantos Zubienės direktorių pečių.

Keliais žodžiais reikia pristatyti keliautojus – M. Brenšteiną ir L. Andrijauską, kurie tikrai yra iškilios asmenybės, savo darbais nusipelnę ne tik Žemaičių žemei, bet ir Lietuvai bei Lenkijai. Abu buvo kilę iš bajoriškų šeimų, užaugę lenkiškos kultūros terpeje.

M. Brenšteinas gimė 1874 m., kaip minėjome, Telšiuose, vokiškos kilmės carinės Rusijos kataliko karininko Konstantino (1837–1892) šeimoje. Mama Melanija Teklė Marčevska (1844–1875) buvo vietinė, tikriausiai, lenkiškos kilmės žemaitė. Ji anksti mirė, yra palaidota Telšių senosiose kapinėse. Tėvas antrą kartą vedė Mariją Maslovską,

Knygos Mykolo Brenšteino kelionės pėsčiomis po Žemaitiją 1896 metų vasarą dienoraštis pirmas viršelis (dizainerė Rasa Janulevičiūtė, 2025 m.). Iš kairės L. Andrijauskas, dešinėje M. Brenšteinas.

kuri su senele Monika Marčevska rūpinosi Mykolo auklėjimu. Jis, mokydamasis Vilniaus gimnazijoje, susirgo, todėl išvyko į Zakopanę gydytis. Ten susipažino su lenkų mokslininkais, kurie jį paskatino įsitraukti į praeities tyrimus. Kiek pasimokęs Krokuvos universitete, grįžo į gimtinę ir įsitraukė į tiriamąją krašto veiklą, kuri pasižymi tarpdalykiškumu ir daugiašakiškumu. Jo darbai neprarado mokslinės vertės ir šiandieną.

Etnografams svarbus

yra M. E. Brenšteino darbas Žemaičių kryžiai ir koplyčios (1906). Bibliofilai vis atsigręžia į jo veikalus – Lietuviškieji spaudiniai (1906), Vilniaus universiteto biblioteka iki 1832 m. (1932), Adomo Mickevičiaus kūriniių, išverstų į lietuvių, bibliografija (1927). Tetrologai neapsieina be Mokyklinis teatras Kražiuose, Žemaitijoje (1925), o kampanologams nepakartojamas varpų tyrimų šaltinis yra Liejybos istorijos buv. Lietuvos Didžiojoje Ku-

nigaikštystėje apybraiža (1924). Literatūrologai ir istorikai vis dairosi į Dionizas Paškevičius [Poška] (1934) ir Filomatas Kražiuose (Janas Sobolevskis) 1821–1823 (1929) bei A. H. Kirkoras (1930). Tautosakos tyrėjai žvelgia į Lietuviškos dainos, užrašytos Adomo Mickevičiaus (1927), Tiesa, du paskutiniai veikalai svarbūs ir istorikams, kaip ir M. Brenšteino parengta knyga apie Lietuvos mokslo, švietimo, meno ir kitas draugijas (1914). Archeologai naudojami jo Archeologiniu Kauno gubernijos inventoriu. Nors jis buvo išleistas tik 2016 m., bet išlieka reikšmingas mūsų senosios praeities tyrimams. Besigilinantys į kilmingųjų geneologijas, yra priversti peržiūrėti jo sudarytus giminių medžius. Jo aprašytos dvarų kultūros vertybių kolekcijos dažnai yra vieninteliai šaltiniai, rodantys, kokie lobiai buvo sukaupti didikų nuosavuose rinkiniuose.

M. Brenšteinas 1910 m. persikėlė gyventi į Vilnių, kur įsijungė į įvairių mokslo ir kultūros draugijų veiklą. Lenkams užėmus Vilniaus kraštą ir atkūrus Stepono Batoro universitetą, dirbo jo bibliotekoje. 1936 m. už nuopelnus mokslui jam universitetas suteikė garbės mokslų daktaro laipsnį. Mirė 1938 m., palaidotas Bernardinų kapinėse.

Jo bendrakeleivis L. Andrijauskas gimė 1868

m. Kentralių dvarelyje, Luokės parapijoje. Jis buvo profesionalus dailininkas. Baigęs Mintaujos realinę gimnaziją, metus studijavo Sankt Peterburgo dailės akademijoje, o vėliau Miunchene. Po studijų gyveno Paryžiuje, Varšuvoje. Grįžęs į Žemaitiją, įsikūrė Palangoje, vėliau gyveno gimtajame Kentralių ir Siraičių (šalia Telšių) dvareliuose. L. Andrijauskas dalyvaudavo parodose užsienyje ir Lietuvoje. Dailininkas savo darbų nepardavinėjo, bet kartais juos dovanodavo savo geriems bičiuliams. Manoma, kad jo rinkiniai buvo išgrobstyti per Antrąjį pasaulinį karą arba sunaikinti pokaryje. Žemaičių muziejus „Alka“ turi išsaugojęs 37-ias jo drobes. Tarpukario metais jis rėmė šio muziejaus statybą, gausiai pinigų paaukojo Telšių Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios varpui. Kiti dar pasakoja, kad jis, 1938 m. Apoldoje (Vokietija) nulietai varpui, daręs ornamentus ir davęs arklius jį pargabenti iš geležinkelio stoties į šventovę. Tiesa, dailininkas gal tik sukomponeavo varpui tekstus, nes instrumentas neturi ornamentinių puošmenų. Įdomu, kad M. Brenšteinas paskui vedė jo seserį Jadvygą. L. Andrijauskas vienišas mirė 1947 m. Telšių ligoninėje.

Negalime apsieiti ir be D. Junevičiaus pri-

■ NUKELTA Į 12 PSL.

D. Junevičius dalija autografus salantiškiams.

Nuotrauka iš Salantų gimnazijos archyvo, 2026 m.

Knygos pristatymas Alsėdžiuose.

Nuotrauka P. Šverebo, 2026 m.

Žemaičiams buvo pristatytas M. Brenšteino 1896 m. kelionės pėsčiomis po kraštą dienoraštis

ATKELTA ĖŠ 11 PSL. ■

statymo, kuris išvertė M. Brenšteino dienoraštį iš lenkų į lietuvių kalbą ir paruošė jį publikavimui.

D. Junevičius pagal išsilavinimą yra fizikas. 2023 m. iš fotografijos istorijos tyrimų apsigynė humanitarinių mokslų, menotyros srities daktaro laipsnį. Jis yra ne tik parodų kuratorius, katalogų sudarytojas, knygų ir straipsnių autorius ir bendraautorius, bet ir 30 metų yra atidavęs diplomatiniam darbui. D. Junevičius yra dirbęs Lietuvos ambasadoriumi Lenkijoje, Graikijoje, iš kurios dar aptarnavo Bulgariją, Rumuniją, Albaniją. Ėjo įvairias pareigas Lietuvos užsienio reikalų ministerijoje. Po to buvo specialiosios misijos Afganistane vadovu. Vėliau buvo paskirtas ambasadoriumi į Egiptą. Be jo dar aptarnavo Katarą, Jungtinius Arabų Emiratus, Kuveitą, Jordaniją, Saudo Arabiją ir Libaną. Diplomato karjerą užbaigė Pietų Afrikos Respublikoje.

DIENORAŠTIS IR JO PARALELĖS

D. Junevičius ne kartą yra pažymėjęs, kad dienoraštį jis buvo suradęs ir išvertęs jau prieš dvidešimt metų, bet nerado leidėjo. Bet tai išėję tik į gerą, nes per tą laiką buvo išleistas ne vienas „Žemaičių praeities“ tomas, skirtas krašto tyrimams. Tai leido būsima knygai paruošti tikslesnius ir gilesnius komentarus tekstus, o 2025 m. Vilniaus dailės akademijos leidykla, globojama prorektorius dr. Mariaus Iršeno, publikavo dienoraštį. Jame aprašoma, kaip L. Andrijauskui, grįžus iš Miuncheno atostogų, draugai išsiruošė į kelionę, kokius nuotykius patyrė žygio metu, išvardijami aplankyti objektai, matytos kultūros vertybės, apibūdinami sutikti žmonės. Norint, kad skaitytojais patys geriau pajustų dienoraščio pulsą, pateisiu keliautojų aplankytų vietų platesnius aprašymus, nes jie puikiai perteikia laikmečio dvasią. Jus papildysiu mūsų su Dai-

Narutavičių giminės kapavietė Alsėdžių kapinėse.

Nuotrauka P. Šverebo, 2026 m.

niumi patirtų įspūdžių štrichais.

Pirmos nakvynės keliauninkai pradėjo ieškoti Alsėdžiuose. M. Brenšteinas rašo: „Nuėjome tiesiai pas kunigą kleboną Mažeiką, buvusį čionykštį kleboną, o dabar altaristą, bet, jo neradę, nepaisydami jokių skrupulų, nuėjome į kleboniją. Kunigas klebonas Rupka tuo metu su vikaru vaikščiojo po sodą, ir, mums prisistačius, pateikęs dokumentus ir papasakojus apie kelionės tikslą, buvome pakviesti nakvynės. Kunigas klebonas, tipiško veido, išraiškingų ir griežtų bruožų, yra labai inteligentiškas žmogus, nors liaudiškos kilmės. Alsėdžiuose klebonas gyveno neseniai, be to, domėjosi praeitimi, tad jį nuoširdžiai nudžiugino mano noras pažinti ir ištirti bažnyčią: prižadėjo kitą kartą ją aprodyti detaliau. Nė nepastebėjome, kad po kaimiškos vakarienės, kurią sudarė rūgpienis ir virtos bulvės, prie arbatos prabėgo kelios valandos linksmo ir įdomaus pokalbio apie Žemaitijos istoriją, apie šį bei tą, kuriame, be kunigo, dalyvavo ir kunigas vikaras. Nepratęs ilgai vakaroti, klebonas pagaliau ėmė snūduriuoti, ir mes tuo pasinaudojome: nuėjome į mums skirtą kambarį ir su tikru malonumu atsigulėme į minkštus patalus.“

Kitą dieną, kai atsikėlė penktą valandą, nuėjo į bažnyčią, tai altarista Mažeika jau baigė laikyti Mišias ir jiems aprodė ne tik šventovę, bet ir buvusius vyskupų rūmus, žvėrinčiaus vietą, prisiminė savo darbus, kuriuos nuveikė klebonaudamas Alsėdžiuose.

Dabar miestelio biblioteka yra įsikūrusi Stanislovo Narutavičiaus gimnazijoje, kurioje veikia ir Žemaitijos kadetų mokykla. Įėjus į mokyklą, pastebėjau aukštą, kiek linktelėjusį vyrą. Pasirodo, kad tai Petras Smilgevičius, su kuriuo kartu kiek studijuota, nes Petras yra jaunesnis už mane, ne kartą stumdėmės ir krepšinio aikštelėje. Jis žinojo apie mūsų vizitą, todėl tuoj nuvedė pas Rimą. Nors biblioteka erdvi, patalpos tvarkingos ir knygos pristatymui būtų puiki vieta, ji perspėjo, kad renginyje dalyvaus ir mokiniai, todėl kelsimės į gimnazijos aktų salę. Iki renginio dar spėjome pavalgyti ir įsitikinti, kad mokiniai skaniai maitinami. Ne be reikalo šeiminkės sakė, kad nesigailėsime užsukę.

Aktų salė man priminė 2006 m. konferenciją, kuri buvo rengiama Kęstaičių rokitų bažnyčios ir vienuolyno uždarymo ir nugriovimo 120-ųjų me-

tinių proga. Įdomu, kad šie metai vėl Kęstaičiams yra jubiliejiniai. Nuo to ir pradėjau knygos pristatymą, o Dainius puikiai sugrojo pagrindinę partiją. Nesupratau, ar mes visai padoriai šnekėjome, ar tai lėmė gimnazijos pobūdis, bet salėje buvo zvimianti tyła. Po pristatymo dar spėjau Petro paklausti, ar 1918 m. Lietuvos nepriklausomybės signataras Jonas Smilgevičius nėra jo giminaitis ir kas likę jo giminėje. Bendramokslis patvirtino, kad jie giminaičiai, o Šonuose bajoriškoji Jono gūžta perstatyta. Prisiminiau, kad jų gimnazija yra pavadinta kito signataro vardu, tai prižadėjau atsiųsti savo straipsnį, kuriame, remiantis brolių Narutavičių krikšto metrikomis, aiškiai įvardiju, kad tiek mūsų signataras, tiek jo brolis Gabrielius – pirmasis nepriklausomos Lenkijos respublikos prezidentas, yra gimę Telšiuose.

Po renginio su Dainiumi dar aplankėme kapines. Sniego gausa dar dengė daugelį kapaviečių, nors maloniai šildė kovo pradžios saulė, todėl nubridome tik iki Narutavičių giminės amžinojo poilsio vietos. Jų palaidojimą liudija plokštėje iškaltas lenkiškas užrašas. Gale jos yra pastatytas naujas paminklas, lietuviškai nurodantis, kad jis buvo advokatas ir 1918 m. signataras. Šalia jo stovi ir signatarų kapavietės žymintis stulpelis. Manau, kad su naujuoju paminklu persistengta, o primityvokas jo kryžius nerodo didelės draugystės su menais. Dainius dar parodė kapą, kur ilsisi ir M. Brenšteino minimas altarista Mažeika.

Nors mūsų kelionė su Dainiumi prasidėjo nuo Kretingos rajono, bet įspūdžius pateiksiu pagal M. Brenšteino ir L. Andrijausko žygio maršrutą.

Plateliuose pirmiausia jie džiaugėsi nuostabią gamtą. Po to tik apžiūrėjo grafų de Šauzelių-Gufjė dvaro rūmus. Juos dienoraštyje apibūdino glaustai: „Rūmus, vieno aukšto, medinius, su dviaukščiu dešiniuoju fligeliu, be jokios architektūros ir

skonio pėdsakų, bet erdvius ir patogius, pastatydino prieš porą mėnesių Paryžiuje miręs grafas Alexandras de Choiseul-Gouffier, Platelių paveldėtojas. Aplink stūkso senas parkas su didžiulėmis liepų alėjomis, kuriame yra klebono sodas, o visą parką ir rūmus supa aukšta akmenų siena. Rūmų, susidedančių iš keliolikos didesnių ir mažesnių kambarių, su dideliais langais, viršuje pasibaigiančiais pusrutulio lankais, duodančias daug šviesos, lubomis su paausuota gipsatūra, interjeras daro gana malonų įspūdį, tačiau ten esanti žiuri netvarka yra mažiau maloni akiai. Baldų mažai, kai kuriuose kambariuose atidarytos skrynios, pintos dėžės ir t. t. Tokia netvarka viešpatauja todėl, kad grafų jau 5 metai nebuvo Plateliuose.“ Įdomu, kad tarp paveikslų yra minimas ant medinių lentų Rubenso tapytas Dievo motinos atvaizdas.

Dabar galime pamatyti tik rūmų pamatus, kurie iš po storo žemių sluoksnio buvo atidengti archeologų. Parko alėjos išretėjusios, o mūrinė tvora, pakėlus gatvės aukštį ir šalia jos pravedus šaligatvį, pažemėjusi. Ukiniai pastatai, kurie priklauso Žemaitijos nacionaliniam parkui, sutvarkyti. Juose yra įrengtos, gamtos, etnografijos ir Užgavėnių tradicijoms skirtos ekspozicijos. Svirne ir įvyko mūsų susitikimas su plateliškiais, kuriame dalyvavo ir vyresnių klasių mokiniai. Jų kiekis rodė, kad gyventojai šiuose apylinkėse, kaip ir visur provincijoje, tirpte tirpsta. Turistinio sezono metu Plateliai atrodo labai gyvybingi ir turintys daug judesio. Žiemą jie dvelkia ramybe, o norint apžiūrėti, kad ir dalį išlikusių dvaro artefaktų, reikės aplankyti Žemaičių muziejų „Alka“. Jie sudaro jų dvarų ekspozicijos aukso fondą.

Po pristatymo, šnekučiuojantis su plateliškiais, A. Kuprelytei, kaip visuomet, kilo krūva klausimų ir idėjų. Juolab kad D. Junevičius užsiminė, jog dabar gilinasi į grafo Aleksandro Šau-

zelio-Gufjė rankraštinį ir foto palikimą. Jis turi ir nuotraukų kopijų iš Platelių, kurios yra nugalusios Sankt Peterburge. Aldona tuoj sumetė, kad jas reikėtų eksponuoti Plateliuose. Dainius tuoj pasiūlė tai daryti 3d formatu. Renginyje dalyvavusiam parko direktoriui Ramūnui Lydžiui, jų užmojai galėjo tik sukelti galvos skausmą. Juk viskam reikės pinigų.

Kunigaikščiai Oginskiai mums dabar labiau siejasi su Rietavu ar Plungę, bet 1896 m. Bogdanui Oginskiui priklausė ir Salantų dvaras. Kaip ir Plateliuose patys rūmų neišlikę. M. Brenšteinas atkreipė dėmesį ne tik į juos, bet ir ten buvusias kolekcijas: „Dvaras yra tuoj už bažnyčios nepaprasto gražumo parke. Didelis kiemas, apsodintas liepomis, gluosniais ir klevais, varžosi su „lietuvišku dvareliu“, turinčiu didelės gonkas su stulpais, vienaukštį namą ir aukštą su langais malksnų stogą. <...> Tame salone keturios didelės spintos ir dvi įstiklintos vitrinos, prikrautos iki viršaus ir kriauklių, ir mineralų; tik vienoje spintoje dvi lentynos pristatytos graikiškų ir romėniškų mažų urnų, amforų ir lempų, kurių skaičius neviršija trisdešimties. Kairėje taip pat dideliame kambaryje su vaizdu į parką radome keturias dideles spintas, kuriose telpa kadaise vertinga Gorskių biblioteka. Čia taip pat yra daugiausia gamtinio turinio knygų ir mažai istorinių lotynų, prancūzų, vokiečių kalbomis, mažai lenkų.“ M. Brenšteinas pažymi, kad ankstesnių savininkų Gorskių archyvas, kuriame buvo reti Lietuvos ir Žemaitijos dokumentai, dovanojimų aktai, privilegijos, karališkieji laišukai, keletas dienoraščių, meilės korespondencija, kaip ir vertingas lenkiškų bei lietuviškų monetų, medalių rinkinys yra išgabentas į Rietavą. Rūmuose dar buvo 8 vertingi paveikslai. Juos dienoraščio autorius detalai aprašė.

BUS DAUGIAU.

Prof. habil. dr Algirdas AŽUBALIS

Lietuvos radijui – 100

Pirmasis Kauno radijo stoties viršininkas ilsisi prie Medvėgalio

Šiomet birželio 12 d. Lietuva paminės svarbią sukaktį: prieš 100 metų Kauno radijo stotis prabilo pasauliui lietuviškai, taip prasidėjo LRT istorija. Šio įvykio vienas iš svarbiausių techninių organizatorių buvo Alfonsas Jurskis (1894 m. rugpjūčio 4 d. Akmenytėje, Pumpėnų valsčius – 1966 m. liepos 31 d. Filadelfijoje, JAV) – inžinierius–radiotechnikas, radiotechnikos pradininkas Lietuvoje, 1926–1930 m. Kauno radijo stoties viršininkas, Lietuvos kariuomenės pulkininkas leitenantas, Lietuvos (Vytauto Didžiojo) universiteto (L(VD)U) docentas.

1912 m. A. Jurskis baigė Mintaujos realinę gimnaziją. 1912–1916 m. mokėsi Peterburgo politechnikos institute, kur įgijo elektrotechnikos inžinieriaus ir jūrų laivyno radijo mechaniko specialybę. 1916–1919 m. tarnavo radistu Rusijos ledlaužių laivyne, plaukiojo tarp Archangelsko, Murmansko ir Anglijos uostų. 1919 m. dirbo Anglijoje. 1919 m. lapkričio 7 d. grįžo į Lietuvą, įstojo į Lietuvos kariuomenės Elektrotechnikos batalioną. Tarnavo laisvai samdomu radijo Pirmasis inžinieriumi, organizavo Elektrotechnikos dirbtuves ir joms vadovavo. 1921–1923 m. ryšių kursuose dėstė elementariosios radiotechnikos pagrindus. Buvo Karo technikos valdybos narys. 1923–1924 m. gilino žinias Paryžiaus aukštojoje elektrotechnikos mokykloje, kur įgijo inžinieriaus radiotechniko diplomą. Jo diplominio darbo vadove buvo žymi fizikė ir chemikė, 2 Nobelio premijų laureatė, pirmoji Paryžiaus Sorbonos universiteto profesorė–moteris lenkų kilmės mokslininkė Marija Sklodovska-Kiuri (1867–1934). Kurį laiką A. Jurskis dirbo Eifelio bokšto radijo stotyje. 1924 m. grįžo į Lietuvą, paskirtas dėstytoju į Aukštuosius karo technikos kursus. Čia

vadovavo savo įsteigintai Radijo laboratorijai, dėstė radiotechniką, elektrotechniką, matematiką. Iki 1940 m. šias disciplinas dėstė ir Karo technikos dalių dvidešimtmetis 1919–1939 redakcinės komisijos pirmininkas. Parašė pirmąjį radiotechnikos vadovėlių lietuvių kalba „Radiotechnika. Pirmoji knyga: Radiotelegrafija“ (1927 m.), kuriame pateikė daug konspektų bei patariamųjų santraukų studentams. Vėliau šią knygą papildė antrasis vadovėlis „Radiotelefonijos pagrindai“ (1929 m.). Išspausdino apie 20 straipsnių. Svarbesni iš jų: „Radiogoniometrijos praktika“, „Krei-

jos narys, pirmininkavo komisijai, kuri rūpinosi Karo muziejaus technikos skyriumi. Nuo 1938 m. leidinio „Karo technikos dalių dvidešimtmetis 1919–1939“ redakcinės komisijos pirmininkas. Parašė pirmąjį radiotechnikos vadovėlių lietuvių kalba „Radiotechnika. Pirmoji knyga: Radiotelegrafija“ (1927 m.), kuriame pateikė daug konspektų bei patariamųjų santraukų studentams. Vėliau šią knygą papildė antrasis vadovėlis „Radiotelefonijos pagrindai“ (1929 m.). Išspausdino apie 20 straipsnių. Svarbesni iš jų: „Radiogoniometrijos praktika“, „Krei-

piamoji radiotelegrafija ir radiogoniometrija“, „Akustika ir patalpų įgarsinimas“, „Mūsų galingoji radijo stotis“. Bendradarbiavo leidinyje „2000 metrų“. Su iš DLk Vytauto kariuomenėje kariavusio ir už narsumą apdovanoto dvareliu Žemaiti-

joje totoriaus palikuone, žemaičių bajoraitė Ona Tallat-Kelpšaitė (1895–1993) šeimą A. Jurskis sukūrė 1925 m. gruodžio mėn. Ona Tallat-Kelpšaitė–Jurskienė gimė Padievyčio dvare, Laukuvos valsčiuje (dabar Šilalės r.). Ji buvo Lietuvos kariuomenės kavalerijos brigados generolo Kazio Tallat-Kelpšos (1893–1968) sesuo. 1914 m. Ona baigė Kyjivo Konopnickos mergaičių gimnaziją, pradėjo studijuoti Kyjivo medicinos institute, ruošėsi būti odontologe, bet mokslus nutraukė prasidėjęs Pirmasis pasaulinis karas. Po Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo dirbo Žemės ūkio ministerijos Miškų departamente sekretore ir vertėja. Kai ištekėjo ir pagimdė 2 vaikus, grįžo į gimtinę ir apsigyveno Karūžiškės II dvare (savo motinos gimtinėje), paveldėtame iš tetos (motinos sesers farmacininkės Juzefos Joanos Bytautaitės–Napierkauskienės). Karūžiškėje II Ona Jurskienė ūkininkavo ir augino vaikus. Čia begyvenant gimė ir trečias vaikutis.

1944 m. spalio 7 d. Jurskių šeima su trimis vaikais Liūtaveru Kazimieru, Snieguole Marija Ona ir Juozu Sauliumi iš Karūžiškės pasitraukė į Vakarus, Vokietiją. 1945 05 – 1946 02 A. Jurskis dirbo Altdorfe amerikiečių karinio laikraščio garaže dispečeriu ir vertėju, kad galėtų kažkiek užsidirbti varganam šeimos pragyvenimui pagerinti, vėliau – žvalgybos mokykloje rusu k. lektoriumi, gyvendamas tolokai nuo šeimos ir apsilankydamas retokai. 1946–1948 m.

1937 m. Padievytyje prie Dievyčio ežero. Iš dešinės į kairę: inžinierius majoras Augustas Šulcas-Šilius, Alfonsas Jurskis, Ona Jurskienė, Liūtaveras Jurskis, Snieguolė Jurskytė.

1947 m. emigracijoje Vokietijoje, Haunštetene. Tarp tėvų sėdi jauniausias sūnus Juozas Saulius.

Jurskių šeima 1947 m. emigracijoje Vokietijoje, Haunštetene. Tarp tėvų sėdi jauniausias sūnus Juozas Saulius.

Snieguolė Jurskytė-Akstinienė.

1989 m. liepos 29 d. A. Jurskio gimtinėje Akmenytės vienkiemyje po išlikusių sodybos ažuolu atidengtas stogastulpis (tautodailininkas Jonas Matulis). 1994 m. pažymint 100-ąsias gimimo metines, jo vaikai, pagerbdami tėvo atminimą, įsteigė kasmetinę A. Jurskio premiją, skiriamą pažangiausiajam Kauno technologijos universiteto Radiotechnikos fakulteto studentui, kilusiam iš provincijos.

Vos atkūrus Lietuvos nepriklausomybę į Lietuvą grįžo Snieguolė Marija Jurskytė, gimusi 1932 m. rugpjūčio 5 d. Kaune. 1954 m. ji baigė Templo universitetą, įgijo architektės–dizainerės specialybę. Filadelfijoje įsitraukė į aktyvią veiklą, lietuviybės puoselėjomą. 1970–1972 m. buvo Amerikos lietuvių bendruomenės nacionalinio vykdomojo komiteto sekretokai. 1946–1948 m.

su šeima gyveno Augsburgėje (Haumšteteno karo pabėgėlių stovykloje), trumpai dirbo Aukštųjų technikos mokyklos direktoriumi, skaitė paskaitas Niurtingeno aukštesniojoje mokykloje. 1949 m. visi išvyko į JAV. Nuo 1949 m. iki 1961 m. A. Jurskis buvo Templo universiteto Technikos instituto elektronikos dalykų ir matematikos dėstytojas bei radijo instruktorius. Tiek Vokietijoje, tiek JAV aktyviai dalyvavo visuomeninėje lietuvių veikloje.

Už ypatingus nuopelnus Lietuvai A. Jurskis 1928 m. apdovanotas Lietuvos Nepriklausomybės 10-ies metų sukakties medaliu, 1929 m. – DLk Gedimino 4 laipsnio ordinu.

1989 m. liepos 29 d. A. Jurskio gimtinėje Akmenytės vienkiemyje po išlikusių sodybos ažuolu atidengtas stogastulpis (tautodailininkas Jonas Matulis). 1994 m. pažymint 100-ąsias gimimo metines, jo vaikai, pagerbdami tėvo atminimą, įsteigė kasmetinę A. Jurskio premiją, skiriamą pažangiausiajam Kauno technologijos universiteto Radiotechnikos fakulteto studentui, kilusiam iš provincijos.

Vos atkūrus Lietuvos nepriklausomybę į Lietuvą grįžo Snieguolė Marija Jurskytė, gimusi 1932 m. rugpjūčio 5 d. Kaune. 1954 m. ji baigė Templo universitetą, įgijo architektės–dizainerės specialybę. Filadelfijoje įsitraukė į aktyvią veiklą, lietuviybės puoselėjomą. 1970–1972 m. buvo Amerikos lietuvių bendruomenės nacionalinio vykdomojo komiteto sekretokai. 1946–1948 m.

■ NUKELTA Į 14 PSL.

Lietuvos radijui – 100

ATKELTA IŠ 13 PSL. ■

redaktorė, 1978–1982 m. – Lietuvos moterų klubų federacijos narė, žmogaus teisių komiteto pirmininkė. Už aktyvią veiklą išėvijoje apdovanota JAV prezidento Ronaldo Reigano, kelių valstijų

redaktorė. 1978–1982 m. – Lietuvos moterų klubų federacijos narė, žmogaus teisių komiteto pirmininkė. Už aktyvią veiklą išėvijoje apdovanota JAV prezidento Ronaldo Reigano, kelių valstijų

vadovų padėkomis.

Grįžusi į Lietuvą didelėmis pastangomis ir atkaklumu įveikė trukdžius, atgavo dalį buvusio tėvų palikimo.

Įgyvendinti puoselėtas mintis atstatyti sugriautą

tėviškę padėjo sutiktas bendramintis, spaudos darbuotojas Domas Akstinas. Sukūrę šeimą, kartu ėmėsi Karūžiškės II dvaro atkūrimo. Deja, gyvenamasis namas buvo sudėvėtas ir dar 1989 m. nugriautas... Teko įrengti istorines ekspozicijas Svirno galerijoje, prieš

tai restauravus svirną. S. Jurskytės pastangomis parengtas ir išleistas tėvo dienoraštis „Sudiev, Tėvyne, prieš pavergtoji!“ (Kaunas, 2012). Jis apima pirmuosius ketverius emigracijos Vokietijoje metus. Kauno apskrities viešajai bibliotekai 1999 m. ji padovanojo apie 4 tūkst. vienetų A. Jurskio rankraščių. 2012 m. į Lietuvą iš Filadelfijos parsivežė tėvų palaikus ir juos perlaidojo Karūžiškės II dvaro giminės kapinaitėse prie Medvėgalio. S. Jurskytė-Akstinienė aktyviai įsijungė į Lietuvos, Kauno kultūrinį gyvenimą. Buvo Lietuvos universitetų moterų asociacijos Kauno skyriaus narė, dalyvavo III Lietuvos moterų suvažiavime. S. Jurskytė-Akstinienė buvo ilgametė Kauno

apskrities bajorų draugijos Tarybos narė, Garbės bajorė, aktyviai rėmė Lietuvos bajorų istorinį ir kultūrinį paveldą, dalyvavo atkuriant istorinę atmintį puoselėjančias bendruomenes. Buvo Jotvingių Kryžiaus Riterių Ordino karininkė, signatarė, atkūrėja. Už neatlygintinus darbus įvertinta Kauno savivaldybės „Gerumo kristalu“, kartu su vyru D. Akstinu pelnė burmistro Jono Vileišio medalį, apdovanoti Šilalės rajono garbės ženklų „Aukštinė gilė“. Deja, žmogaus amžius – baigtinis dydis. S. Jurskytė-Akstinienė Karūžiškės II kapuose atgulė 2022 m. spalio viduryje, o jos vyras ir bendražygis D. Akstinas – 2024 m. kovo pradžioje.

Du poetai viena lemtis: Lorca ir Mačernis

Literatūrinė šventė, jungianti Ispanijos ir Lietuvos genijus, kraują, likimą ir amžinąją poeziją.

2026 m. gegužės 30 d. Plungės rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje kviečiame į išskirtinį visos dienos literatūrinį įvykį, kuris taps tikru kultūrinio dialogo tarp dviejų tragiško likimo talentų – Federico García Lorcios ir Vytauto Mačernio.

Šis renginys – neatsiejama dalis didelės kultūrinės iniciatyvos. Gegužės 16 d. Žemaičių dailės muziejuje atidaroma išskirtinė menininkės Litos Cabellut paroda „Bodas de sangre × Kruvinos vestuvės“ – garsiosios Lorcios dramos vizualinė interpretacija.

PROGRAMA:

12.00 – Poezijos pavasaris Plungėje. Poetai skaito

eiles

13.00 – Paroda Vytauto Mačerniui iš bibliotekos archyvo

14.00 – Kasparas Pocius. Pranešimas „Politiniai sentimentai ir meninė tiesa: Mačernio ir Lorcios atvejais“

14.40 – Beatrice Pleščan (Madridas) performansas

15.00 – Bronius Kleinauskas. Pasakojimas apie Vytautą Mačernį

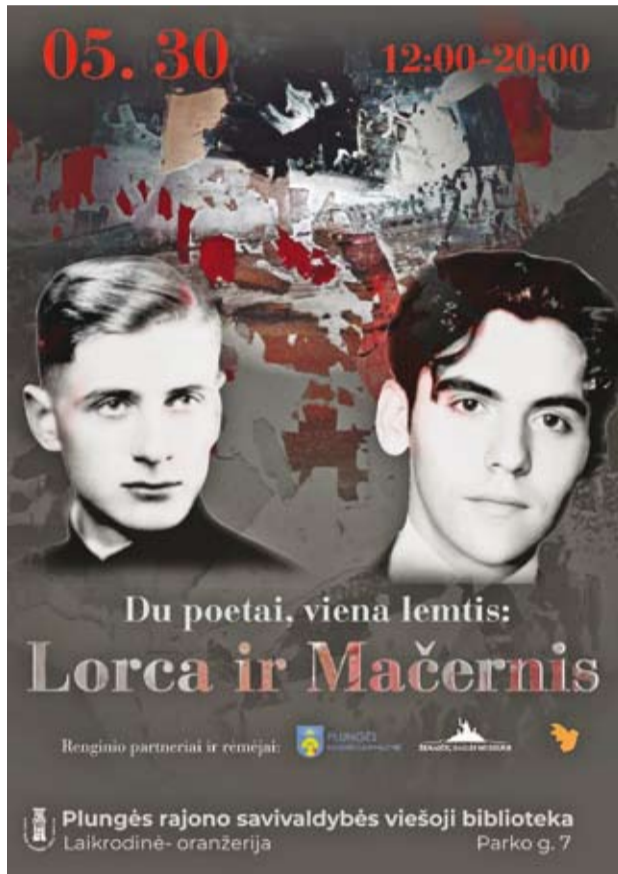
15.40 – Virginija Papluskienė „Vytautas Mačernis: Aš pažinau karalių tavyje“

16.30 – Aistė Kučinskienė. Federico García Lorcios poezijos mintis

17.10 – Muzikinis pasirodymas

18.00 – Edita Vigelytė. Kvapas, kaip personažas. Federico García Lorcios dramaturgiją „užuožiant“

Prisijunkite prie gražios ir prasmingos šventės, kurioje Mačernio 105 jubiliejus susitinka su Lorcios genijumi per žodį, meną ir atmintį.

Renginio organizatorius – Plungės rajono savivaldybės viešoji biblioteka.

Partneriai ir rėmėjai: Plungės rajono savivaldybė, Žemaičių dailės muziejus

„Apie senatvę per daug negalvoju. Niekada nemaniau, kad amžius būtų kažkoks kriterijus. Prieš penkiasdešimt metų nesijaučiau itin jauna (dvidešimties mėgau vyresnių žmonių draugiją), o šiandien nesijaučiu sena. Mano amžius keičiasi, jis visada keičiasi, valandą po valandos. Nuovargio akimirkomis jaučiuosi tarsi turėčiau dešimt šimtų metų; kai dirbu, jaučiuosi keturiasdešimties; o kai esu sode su šunimi, jaučiuosi esanti ketverių.“

„Kiekvieno žmogaus biografijoje yra trys linijos, ir jos niekada nebūna viena horizontali ir dvi statmenos. Tai trys vingiuotos linijos, pasiklydusios begalybėje, nuolat arti viena kitos ir niekada nesuliejančios: kuo žmogus tikėjo esąs, kuo jis norėjo būti ir kuo jis buvo.“

Marguerite Yourcenar

Iš prancūzų kalbos vertė Genutė Matevičiūtė

Margarita Jursenar – prancūzų rašytoja, daugelio romanų, esė, eilėraščių rinkinių autorė ir vertėja, įvairių literatūros premijų laureatė. Gimė 1903 m. birželio 8 d. senoje belgų - prancūzų aristokratų šeimoje.

1951 m. pasirodęs M. Jursenar romanas „Adriano memuarai“ sulaukė didelės sėkmės ir įrašė autorę į prancūzų klasikų gretas.

1980 m. M. Jursenar tapo pirmąja moterimi, išrinkta Prancūzų akademijos nare.

Ji prisistatė kaip aktyvi kovotoja už žmogaus teises, viena savičiausių XX amžiaus prancūzų rašytojų. Buvo feministinės ideologijos propaguotoja.

Rašytoja labai mėgo keliones. Klajokliškas gyvenimo būdas ir nesitaikymas prie visuomenėje nusistovėjusių normų pelnė jai drąsios, maištaujančios moters vardą. Gyveno gana uždara gyvenimą, ignoravo viešumą, nedalyvavo kultūrinuose sambūriuose.

Ilustracija iš soc. tinklų.

PAGAVA su Pijumi Opera ir Arkadijumi Gotesmanu

2026 m. birželio 5 d. 15.00 val. M. Oginskio parko žirgyne (Parko g. 5, Plungė) – muzikinis, literatūrinis, teatrinis performansas PAGAVA (Plungės r. sav. viešosios bibliotekos projektas „Būtis ir bytas“).

Dalyvauja atlikėjai – reperis, poetas, žodžio akrobatas Pijus Opera ir perkusininkas, garsų alchemikas Arkadijus Gotesmanas.

Performansas skirtas poeto Vytauto Mačernio 105-ajam gimtadieniui. Vienas iš renginio tikslų – aktualizuoti Vytauto Mačernio kūrybą Plungės rajono jaunimui, pasitelkiant jiems artimą šiuolaikinį poetinį-perkusinį vyksmą.

PAGAVA nutinka tada,

kai išgirsti muziką sakinėje, mintį garse, o prasmę – pauzėje. Subtilūs perkusijų garsai, sprogsiantys būgnai, nestandartinės ritmikos susilieja su repu, eilėraščiais, tekstais, kurie neretai pakyla virš reikšmės ir tampa akustiniais vienetais. Aukštos meninės kokybės turinys subalansuotas plačiajai auditorijai (turinys ir forma šiuolaikiški, bet suprantami).

KVIEČIAME.

Renginio organizatorius – Plungės rajono savivaldybės viešoji biblioteka.

Partneriai ir rėmėjai: Plungės rajono savivaldybė, Žemaičių dailės muziejus.

Plungės viešosios bibliotekos inf.

DAILIUOJI

Literatūra

KETVĖRTĖIJĖ „VABALIOKĀ“

Platelėškis Kleinauskis Alberts (1938-2011) ėšlėda tris žemaitėškā parašita ruomana „Vabaliukai“ kningas. „Žemaičių saulutė“ jau bova pateikosi ėštrauka ėš tuo ruomana. Vo dabā ėe ir spaudėnams ketvėrtuosės kningas (2011 m.) teksts – jau ėš ronkraštė.

ATKELTA ĖŠ NR. 4 (896).

Cėlė, kraipėdama galva, nusėdėvėjė:

– Je nebūtomis pėrmėninks, mėslėtiuo, ka esi dorns. Kāp tas vabals gal pamačītė?

Pėrmėninks nusėjoukės atšuoė Cėlė:

– Gal, ė dar kāp gal. Je nežėnuotiuo kamė gīveni, mėslėtiuo, ka aplė tava truobalė dėdėliausė mėškā ė pelkės. Ton krīžio, kors stuov švėntuorie, ons pagatavuojė, pana Marėjė, kori stuov altuorie, anuo darbs. Tuoks jau ir tas mūsa medgriaužis. Ožsakīso medėnė kninga so topėntė nu anuos peliedo, ta būs duovėna dėrektuoriou. Galo aš netorietė

ċiesa, gausi to nu apilinkės kāp depotatė iteiktė ė sosdraulītė dėrektuorio. Neožmėrk, Celestina, po nedielės būs puosiedis, prašiom atviktė.

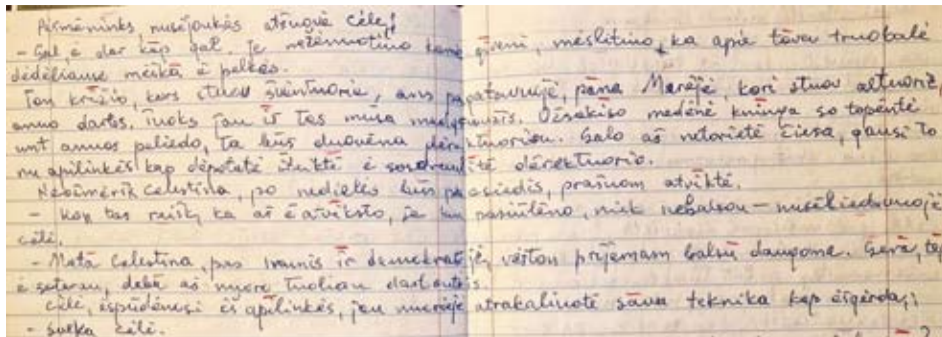
– Kon tas reišk, ka aš ėr atvīksto, je kon pasiūlēno, nieks nebalsou, – nusėbiedavuojė Cėlė.

– Matā, Celestina, pas mumis ir demokratėjė, vėskon prijemam balsū daugoma. Gerā, tēp ė sotarav, dabā aš nuoro tuoliau darboutėis.

Cėlė, ėšspūdėnosī ėš apilinkės, jau nuoriejė atrakaliuotė sava teknika, kāp ėšgėrda:

– Svėka, Cėlė.

– Labas, – atsėsoka paveizietė kas sveikėn, – kas nutėka, Manėlė, kāp balikāš?

Ėš ruomana „Vabaliukai“ ketvėrtuosės kningas ronkraštė.

– Cėlė, a dā tebesi depotatė? – ožklausė Manėlė.

– Teb, diekuo klausī? – atsėlėipė Cėlė.

– Toro tuoki nusėskundėma. Tuo naujuojie krautovie vėins ūkėninks atvėž kresnėniu taukū, pasėtėrpindavau anus, paskiau gali nebaurė ožkōstė. Ėš eilies ketorės dėinas takavau i ton krautovė, prižad palėktė ėr ožsėraša, kāp nuėti – tēp nebier, dā neatvėžė, nebova. Aš jau ne mažos vāks, kam rėk tēp matuonītė, ė svėkata nelabā kuoki. Mon atruoda, ka ėe kažkas ne tēp, – vėskon ėškluojė Manėlė.

– Gerā, Manėlė, ėkiav paveizietė, kas tēn ir ėš tėkrūju, – pasakė Cėlė.

Nuejosės ož karta patraukė pas vediejė. Cėlė vediejė paruoė depotata kningelė:

– Vediejė, kamė rėkals, dielkuo tava mergės ma-

tuonėj sena žmuogo? – ožklausė Cėlė.

Atejosi Manėlė vėskon ėšaiškėna.

– Mergātės, a tēp bova? – ožklausė vediejė.

– Baveik, kon ėe bapadarīsī, ka ana nepataika ka atvėž. Žmuonis vėskon ėšperk. Sens žmuogos nieka nedėrb, gal pavākščiutė tonkiau, – atsėlėipė vėina ėš pardavieju.

– Matuot, mona mergėkės nekaltas, ėkėt pas anas ėr aiškinkėties. Dabā aš nebito ċiesa, mon rėk puopierius rėktoutė, – pavarė anas vediejė.

– Vėsor tēi puopierė ė daugiau nieka, kažėn kumet anėi bėngsės, – soborboliava Cėlė, ėdama pri bokvieta, pas pardaviejės. – Mergātės, labā nepoikė senus apmuonītė.

Vedvė so Manėlė jau esav geruokā prakotosės, rėkto mumis bėški ė pačėnavuo-

tė, galėt tuokė omžiaus ė nesolauktė, par gīvenėma būn vėsėp.

– Nieks nematuonėj, mes nieka nelaikuom, kas muok pėningus, tam ė pardoudam. Nieks neatsėtėks, ka senėijė pasėmonkštins tonkiau atėdamis, būs tik svėkiau, – pasėċidėjė pardaviejės.

– Matā, Manėlė, kāp anuos poikė ėšrokou. Kartās jūs doudat ė ba pėningū, patī eso matiosi, ir tuoks jouds sasovėnis. Mustās vedvė so anuoms nesosėrokousiav. Neožėlga apilinkie būs sesėjė, ėškelso ton klausėma, – prižadiejė Cėlė.

– Nieka to mums neikōsi, – lepteliejė pardaviejė ė pasėtraukė tuoliau, – ne vėina krautovė tier, gal ėtė kėtor.

– Tėkriusė tēp ė būs. Krautovėninkā žmuonis skėrsta i dvė grupės, vėinė, korėi ir anims draugā,

naudingė, anims ė prekės geresnės pakėš, ė dontelius tonkiau paruoda, kėtė kāp ė vedvė nenaudingė, tuokims kas balėikt, anėi žėna, vėstėik atėsi ėr atneši pėningelius, gal anims prižadietė ė nedoutė. Žėnuok, Manėlė, je pardaviejė atsėjiemosi pėningelius, bistrė traukas šalėn nu tavės, žėnuok, ka ana tavi apskaitliava. Je nuori, ka tēp nebūto, pėrk po vėina prekė, tumet anā nebėšėt kāp. Ėnav, Manėlė, kėtor, ėe senū žmuoniū negerb, kėtor gal būs paradniau.

Apsėpėrkosi kėtuo krautovie, nupėrkosi sava Jorgiou gastiņciaus minkštū pierninku ėr alaus botelkelė, pasėjiemosi sava teknika, Cėlė ėšmīniuojė atpiediou. Nikāp Cėlė neėšėt ėš galvuso dorna mėslės, tėik pri rusu, tėik dabā, krautovėninkā neparsėmainė, anėi skaituos kėlmingesnė ož paprastus žmuonelius, vėskon dara kāp nuor. Tuoms pardaviejėms atsėtėks tēp, kāp sakėdava mona omžėnatėlsė babūnelė: „Mergėkės, nerizėkavuokėties, soaugstė, pasensėt, nuplėkstė, kāp nagėnės palėksėt“. Modri bova ta mona babūnelė.

BŪS DAUGIAU.

Žemaitė

Kaliedas

ATKELTA ĖŠ NR. 4 (896).

Tujaus Galėnė Augostis ivierė siūla par balki ė pri-rėša sūrmalki, paskirės kor sodžiūvosī; tas tintaliou.

– No, juokem griaužtė, – baudėnās vākā.

Anėi žėna, katras so dontims nutvers, tas sūrmalki atsėjims. Tujaus Kokotė Proncė, apžėrgėis kiedalė, pašliūkšt, pašliūkšt artin sūrmalkė. Juodams tori ronkas ožpakalie sonertėis, vo so dontims sūrmalki sokōstė. Kāp tik prijuos artėi, sūrmalkis pri pat nuosės – ėšsėžiuojės am! Sūrmalkis sprūst, atšuoakės tākšt par nuosi... Proncė apėntās tikuo, pakol sostuos, viel nuor sokōstė, ėr apėntās gaun par dontis ar i kakta. Vākā joukas, šuokėnie. Proncė nieka nepadarė, neigriaužė. Pasėšuoka kėts ė kėts, ė mergelės miegėna – sūrmalkis vėsims nuosi, dontis sodaužė. Kažėkas, nutvierės sūrmalki, nusėlaužė; kėta pakabėna – apėntās juojė griaužtė.

Prisėjoukė vėsė, pakol tik pakiriejė.

Senotis so vīrās kartuoms grajėj, vaikė aps-

tuojėn veiz. Mergelės po kertės šnėbždas.

Kažėkas pramėnė pou-dus degtė. Gerā! Tujaus vėsė sostuojė i rinki, nuosims i vėdori, vo ronkas ėš ožpakalė atkėšėn i lauka posė. Vėins tor sosėvėjės žioži: nešdams i rinki, ėr idoud vėinam ėš būrė i ronkas. Tas nutvierės žioži šalėp stuovėntem po dešėnies pliaukšt, pliaukšt skersā nogaras. Mošams lek i rinki, vo tas genās plumpindams, šauk: „Poudā deg!, poudā deg!“ Gintāsis atsėstuo i sava vėita, gėnies neš žioži i rinki ė doud kėtam. Tumet vėsė pamata – kam, kumet idoutāsis sošunk: „poudā deg!“, ėr apėntās pliaukšėn po dešėnies stuovėnti, gen i rinki. Tēp žiožis ėn ėš ronku i ronkas, ė poudā ne vėinam idėgėn kaili. Vėsė laksta, gainiuojės sošėlėn.

– Geriau pošėnietė!

No, gerā. Tujaus Augostis sovarė vėsus i garda, truobuos galė i eila. Pats asluos vėdorie, nusėtvierės koskelė, pasėlėnkės, par šakoma lingou ronkuo, sakėdams: „Zilėlė, kėilėlė, kėik tava vākū?“ – „Do ont peċio, do po peċio; do ont stuogo, do po stuogo; vėins ont pošėis – stagt“. Ė met koskelė i būri. Kam pataikīs, tas tories akis ožrėšėis pošėnietė. Pataikė Juoniou, mergelės

ožrėša anam akis, ka nieka nematīto. No, jiemė ėšsklėdėis ronkas gauditė, vėsė lakstītė, sauguotėis. Listė kor i kertė, slapstītėis – nevalno: sogavės nusoks ausi. Vo asluo kon sogavės klaus: „Kas ėe?“ Atsaka: „Pošis“. – „Aš ton pošī kėrso“. – „Aš neversso...“ – „So kėrvoko joudo, so šiopėnė poudo, gelžėnės batās, stėklėnės ratās, – a ganīsī Puondėiva avelės?“ – „Ganīso“. – „Škius i garda!“ Sogautōji pastom, ėr apėntās gauda, pakol vėsus ėšgouda. Ė viel sovara i garda, viel met koskelė. Jė pakliūn dėdėlem – mergā a vaikiou – akis ožrėštė, ta vėsė laksta, vo pataika koskelė mažam – pėimėnėi a mergelė – gauditė, tumet vėsė dėdėijė atėtrauk i kertės, nenuor lakstītė.

Paskiaus mama pramėnė vuožkapėlė degtė. At-

sėsied ont luovas, pasėded ont keliu maža priegalvelė; lėip vėinam isėkniaubtė, kėtė apstuo i rinki. Vėins ėš būrė isėkniaubosem par nogara šmiaukšt! Vo kėts sīkio sošunk: „Vuožkapėlė dek!“ Tas atsėsokės tor ispietė, kas anon ožgava. Jė ispiejė, ton pagolda i sava vėita, vo neispiejė – tor ėš naujė goltėis. Tēp vākā, mergelės spiedliuo, kėts kėta golda. Jouka, kvatuojėma lig valės. Teka Juoniou ė Marė, Jozelė spiedliuotė. Siki pagoldžios Juoni, tetė, nu kartu pašuokės, šliūkšt so pontio Juoniou par kopra – „vuožkapėlė dek!“ Ėe jau tetės ronka Juonis pašuokės ispiejė. No, rėk tetė goltėis. Vākā šuokėnie, džiaugās. Mama, laikėdama tetė, so ontro ronko, sogūmuojuosi skara, plampt i kopra, vo vākā: „vuožka-

pėlė dek!“ kvatuo. Tetė spiejė – neispiejė, apėntās golda, ė viel mama padėgė; neispiejė, golās, viel mama. Tetė nikāp negal ispietė, vo ėe vėsa truoba kvatuo, joukās – „vuožkapėlė dek!“ – „Kas ėe vel's ir! – tetė neispiejės saka: – dekėt smarkiau, kad pažinċiuo ronka“. Ka tēp nuori, Marė so pontio šiaukšt! „Žėnau, žėnau – Marės ėe ronka, – saka tetė. – Golkės. Aš tavėi dabā padėgso...“ Degė, degė kaskarts smarkiau. Ka isėliustėjė, mergelės pierė kaili vaikems, tēi prišās atsėlėgėna. Ijejė i darba pontė ė nu pėlva dėržā, kliova ė pėimėnims, net mama jiemė bartėis:

– Nemuokat jūs dailė žaistė! Kas ėe do smagoms skaudė moštė tiċiuoms... Neblaikīso ont sava noga-

ro – dekėt vuožkapėlė!

Numetė puodėskelė.

Paskiaus sosėsieda žėida dalintė, no tas pakirst – vėsims siedietė; kumet gausi, kumet negausi žėida, ispietė ir sunkė, dalintuos sošoks: „Sargė vargė, kor žėb žėids?“ Ni to žėnā, kamė tas žėids, ni žėnā, kor spietė. Neėlgā tedalėna.

Pamiegėna šuoktė, bet Juonis nepaliorlėn šuokems, pradiejė so armuoniko dainės ėšvadžiutė. Mergelės balsās pritartė, pamažo ė vaikė prisėdiejė. Sosėsiedėn dainiava vėsuokės dainės, kuokės tik armuonika ožvedė. Vīrā pri stala kartas riež ėr alo gorkšnuo. Mama, inešosi apsėpotuojosi ozbuona, dalėna alaus – kas tik nuoriejė, dar ė nenuorėntius paragėna gertė.

Pėimėnis, vākā i rinki peċiaus peš tik žvėrblius; peš, pakol tik senotis nepradiejė goltė varītė, saka: – Šėndėin švėntė, vākā, ė rītuo neprasta... Ras't kas i bažninċė pasėbaus, švėnta Stepuona dėina – avėžas pašvėntins konėgielis... Laiks goltė, jau po dvilėktas.

Taisėdamuos goltė, Jozelė dūmuo:

– Ta jau ė posė Kaliedu praejė, vo tēp laukiau... nu tuo cėguona bataront: nepajotau – ar ismoka, a prasmoka...

GRICIENĖ Genoveita

Danieliui Bladislavui (1921–2026) atmintė

Žmuogau, aš žemie atradau imintas tava pėdas.
Sakik, kas to esi, je nuori čė palėktė žėnklus?

Mačernis Vītauts, 1921 metu gėmėma

Palaiduojom Renava kapūs atskėrā ne eilini žmuogo - Danielio Bladi. Par omžio uns bova pri teknikas ėr dėrba matuomus žėnklus: automuodelius, lėngvōjė mašina, traktuorio ėr padargus pri anuo, elektrā dėrbtė malūna, tuobolėna vėsus buitėis dāktus ėr dāktelius... Vo pats dėdėliausis palėkts žėnklos - lazeriu pradininks, fiziniu muokslu daktars ėr vėsuokiū apduovėnuojėmu laureats - sūnos Ruomualds.

Api vėskon iš eilies.

MUOKSLĀ

Danielios Bladis gėmė pri pat Mažėikiu, Jautakiū kaimė gerā pasitorėntė ūkininka šeimuo. Bova vīriusis šešiū vākū šeimuo. Tievs, būdams duors ėr patėklos žmuogos, pažėrava sosiedou vekseli (mūsa termėnās - laidava už žmuogo bankou), vo tas jiemė ėr negrōžėna bankou piningū. Tievou teka pardoutė ūki, atsiskaititė so banko ėr kriaustitėis gīventė i Renava. Iš šešiū vākū tik Bladis, kāp vīriusis, bėngė Mažėikiu gimnazėjė. Gimnazėjės dėrektuorios tumet bova - Račkauskis Merkelis. Tarp kėtū pamuokū - muokies ėr prancūzu, luotīnu, vuokītiū kalbuos. Ėr vėsam omžio bova pramuokės susirokoutė, žiniū pasiklausitė.

Bladiou nu mažū dėinū dėdėlė tėka kningas skaititė. Užvės api indienus. Tėik skaitė, ka bova palėkts untrims metams. Par paėlgintus muokīmuos metus gimnazėjė bėngė jau pri rusa. Ta spiejė pramuoktė ėr rosėškā.

JAUNĪSTĒS VARGĀ

1944 metās, grīžtont i Lietova rusams, Bladis bova pajimts i kariuomenė ėr išsiūsts i apmuokīmus Baltarusijuo. Nebova tėn gerama vondėns, diel tuo gierė kas iš griuovė, kas iš opės. Bladis apsikrietė vėduriū šėltėnė. Bova išsiūsts i lėguonėnė, kor vuos gala negava. Pagėjės basvierė tik 45 kiluogramus.

Nevezont pasibėngosė kara, Bladi išsiuntė i Vuokītėjė arditė gamīklu. Ardė gamīklu mekanizmus, rūšiava ėr siuntė i Rosėjė. Uns ne tik nusimanė api teknika, bet ėr muokiejė vuokītiū kalba. Ka išsiuntėma laiks bėngies, anuo priprašė pasilėktė dar metams.

ŽANATVĖ ĖR DARBA METĀ

1949 metās Renavė iškielė veselė so renavėškė Zakalskātė Petruonėlė (vėsa omžio vadėna Petrelė). Su Petrelė paaugėna ėr išleida i muokslus tris sava vākus: Kėstuti, Ruomualda ėr Rīmantė. Reik pasakītė, ka aukštūsius muokslus bėngė vėsė šešė Danieliū vākā, nuors tievā nebova bėngė ni gimnazėjės...

Kars ėr puokaris nesuteikė juokiū galimībiu Bladiou muokītėis tuoliau. Tėp ėr palėka so smetuonėns gimnazėjės išsilavėnėmo. Vo žmuona bova Renava muokīkluo matematikas muokītuojė. I muokīkla prišnekėna pareitė ėr vīra. Bladislavou bova leista muokītė vākus fizikas, braižibas ėr darbū (dabar būtom - tehnoluogiju).

Renava muokīkluo uns sugalvuojė muokītė vākus sugalvuojė muokītė vākus automuodelizma. Ka su pasidirbintuom mašinelim būtom kou važioutė, su vākās išsibetuonava 10 metru skersmėns siaura apvali takieli - kartodruoma. Tou takelio renaviškiu mašinelės liekė unt 120 km/h greitio. Takielis bova tėkslė horizontalos ėr līgos.

Muokītuos Danielios liūb sugebies gautė mašinieliu ratams ėr guoliuku, kas tās laikās bova sunkė imanuoma. Vo dar žėnont kuokė sažiningoma ėr paduoroma bova žmuogos. Renava vākū automuodeliokā netoriejė ligiū ne tik rajuonė, bet ėr Lietuvo. Važiava ėr i sąjungėns varžības, bet kas leis lietovėms laimietė...

Nuors muokītuos bova gers, vākā miliejė ėr klausė, bet iš darba išėjė solig dėina atejos pėnsėjė. Netoriejė pašaukėma muokītuojītė. Galva vėsumet bova pramošta teknikas konstravėmou.

NEBĖNGAMĖ DARBĀ PRI TEKNIKAS

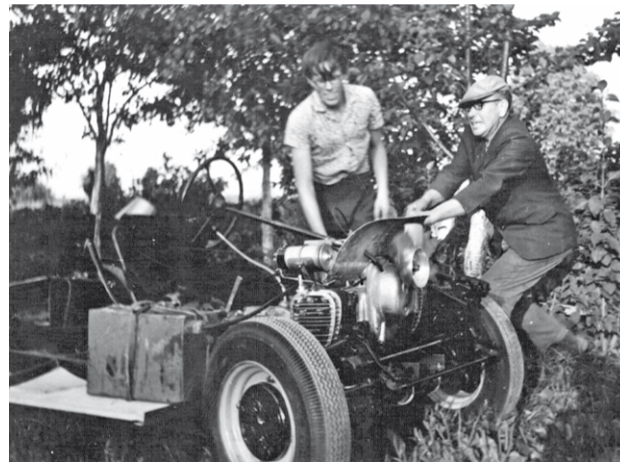
Auga savė vākā, bet pri teknikas bova linkės tik Ruoms. Mīnė paskou tieva pėda i pėda. Galvas sukėšė, daug detaliu pririnkė, pasidėrba lėngvōjė mašina. Daug varga bova, kuol priregistrava, bet ėlgā Lietuvo kelės keelės važiava. Ėr anūkams dar kliova. Pasidėrbėna ėr traktuorio su reikalingās padargās.

Vėsė anuo išradėmā, patuobolėnėmā bova surenkamė iš detaliu, katras liūbras mekaniniu dėrbtuviu laužinė, torgou ar pas kuoki kėta teknikas mīlietuojė. Renavė bova nukrėtės liektovs, ta sparna ėr dar šiukiū tuokiū detaliu pārtėmpė nomėi. Vėsas detalės, ironkė bova sudėdamė kāp pu liniuotės.

Pradiejė dėrbtė viejė malūna. Vėršou padėrba aikštėlė - paremontavėmu

Danielios Bladis.

Žmuonis pri teknikas...

Savadarbė lėngvuoji.

ėr pu Renava pasižvalgīmou. Palėpėmou pritvėrtėna druobīnas. Pavīka kou poikiausė. Tou laiko tonkė liūb prapols elektra, vėsor kāp trīs duris. Ėlgā laikė karvė, ta miešlams mestė - švėit. Barzda skota so elektrėnė mašinelė ėr susieda kvėitė nusiskostė. Daug metu malūna sparnā sukuos.

Nebova truobuo ėr api truoba nuočīnu, katrū Bladislavos nebūto patuobolėnės. Svėrtės pri šolėnės

su skriemolio, truoso ėr atsvaro - viedros pats i vėršou parlek. Truobuos duris su vėino rakto užsirakėn kāp trīs duris. Ėlgā laikė karvė, ta miešlams mestė bova sukonstravės „šakė“, katra sustumdītus i vėduri miešlus pakabėn ėr pruduris išmet. Malkas pjaustė pagal vėina miera ėr i žaga kriuvė apskaičiavės, kėik būs eiliū ėr kuokė dėdoma apskrėtėma reik apsiבריזtė. Bova lėntelė so ronkėna,

apein aplinkou, apdauža, ka sukrėsto kāp pu liniuotės.

Išėjusi i pėnsėjė ne vėins kulkuozos būto prijemės inžinierio dėrbtė, bet griežtā atsisakė: pijuokā teknika laužīs, vo aš anims remontouso... Ta jau nė.

Je kuoki muotrėška paprašė pagalostė žėrklės a mėsuos malėma mašinelės peilelius - vėsumet pagalonda, bet šėp juokės svetėmās remontās neužsijiemė.

SAULELĖ LĖDONTĖIS

2006 metās mērė Petrelė. Renavas kapūs palaiduojė, padėrbėna ontkāpi ėr pu pavardiū paprašė parašītė tik do žuodius - „viejieli, pūsk“...

Ėlgā dar gīvena vėins, bet paskutinius devīnis gīvenėma metus išvažiava gīventė i Vėlnio pas sūno Kėstuti. Par omžio ni vėina neklausės, gīvenės tik pagal sava supratėma, pradiejė muokītėis nuolonkoma. Daktarė pasakė, ka reik valgītė trīs kartus par dėina, ta ėr valgė. Daktarė pasakė, ka reik nueitė par dėina po do kiluometrus, ta ėr eję. Sūnos pasomdė muotrėška anuo pasivākščiuojėmams. Nuruodīta valonda jau ėr sied unt sulokstuomas kiedelės ketvėrta aukšta laiptu aikšteliė.

Kningas skaitė lig omžiaus gala, „Pageidavimu koncerta“, „Doukem gara“ laidas išveizietas vėsas...

PALĖKTĖ ŽĖNKLĀ

Pri vėsū meistravūoniū ėlgā siediejė, daug padėrba, bet laikou einont tas vėskas sunīkst, vo tėkrėjė žėnklā palėikt vākūs. Iš trijų vākū tik vėinam Ruomou pārejė tieva genā. Kon iš tieva gava, šimeteriuopā pats pridiejė. Paveiziekėt, kas iš tuo Danieliaus vāka išėjė:

Lietuvoos fiziks, fiziniu muokslu daktars, apduovėnuots Ministru tarības, Lietuvoos muoksla, Partneristės pažunguos premijuoms, lazeriu gamības ĩmuonės ikūries ėr akcininks. Ruomou, kāp ėr tievou, dėdžiausis puoėlsis ĩr darbs.

Nuotraukas - Danieliū šeimuos

Seda

RENGĖJAS - DRAUGIJA „SAULUTĖ“

LEIDŽIAMAS NUO 1994 M. SPALIO 4 D.

ISSN 1822-6817

RĒMĖJAS -
PLUNGĖS RAJONO
SAIVALDYBĖ

Draugijos „Saulutė“ 2026 m. projektas „Gyva kalba - gyva tauta“, skirtas Žemaitiško rašto metams.

Draugijos „Saulutė“ 2026 m. projektas „Iš žemaičių žemės atėję“.

Redaktorė
Kristina Paulauskaitė

Leidėjas
Ž. Pilitausko IV (Nr. 680008)
Slyvų g. 8, Kaušėnai, 90175
Plungės r.
Tel. +370 682 56 996.

„Žemaičių saulutės“ bendradarbiai:
Alma Riebzdaitė, Nijolė Jankuvienė,
Dalia Šimkutė, Virginija Liutikaitė, Otilija Juozapaitienė, Aldona Kuprelytė,
Lidija Šimkutė (Australija), Genutė Matevičiūtė, Kristina Pilitauskienė,
Kęstutis Vaitkus, Zita Jonušaitė, Alma Šakienė.

Partneris: Plungės viešoji biblioteka

Spaudė Ignatų spaustuvė
ul. Przemysłowa 26, 16-001 Kleosin

Straipsnių ir laiškų autorių
nuomonės gali nesutapti su
redakcijos nuomone.

Maketavo Žydrūnas Pilitauskas

Tiražas - 1000 egz.

Laisvės al. 19,
LT-90157 Plungė
Tel. +370 614 65 329.
e. p.
zemsaulute@gmail.com